

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

14355-

347

U-78

1925

Պրոլետարներ բար յեկրների, միացե՛ք.

347

2-78

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

« ԳՅՈՒՂԱՑՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆ »-Ի № 3 (6)

ՀՈՂԱՅԻՆ ՈՐԵՆՍԳԻՐՔԸ:

ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՈՒ ՊԱՏԱՍԻԱՆՆԵՐՈՎ :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵԶԻԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈՂՈՒՑԱԳՈՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

1006
26389

347
2-78

Կազմեց՝ Խ. Ա. Վ. ԴՍԼ. ԲԵԿՅԱՆ

2001

17575-59

2010

Խմբագրությունը՝
Հողօժողկոմասի խմբ. կոլլեգիայի

ՅԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ

Ներկա աշխատությունը բովանդակում է Հողային Որենսգրքի միայն առաջին մասը:

Հողային Որենսգրքի այդ մասը հարց ու պատասխանի ձևով դնելով ընթերցողի առաջ, մենք հեռապնդում ենք յերեք նպատակի. —

1. Գյուղացիությանը յուրացնել սալ հողի հին (սեփ-հականասիրական) իրավունքի հակա-աշխատավորական յեվ հակա-հեղափոխական եությունը յեվ պատվասել աշխատավորական հողոգտագործման իրավունքի նշու-թյունն ու նպատակահարմարությունը:

2. Հնարավորություն սալ անհաս հողոգտագործողին սովորելու հողային նոր հասարակության, ծխի յեվ առանձին անդամի իրավունքներն ու պատրաստությունները: Այս է, վոր կայուն պիտի դարձնի հողորգանների աշխատանքը գյուղում

յեվ 3. Յուրաքանչյուր գյուղացու ծանոթացնել հողոգտագործման ձևերի յեվ նրանցից ամեն մեկի առավելությունների ու թեությունների հետ, վորպեսզի նա տեղական պայմանների համաձայն՝ նոր ձևով ընտրելու կարողությունն ունենա: Առանց սրա դժվար է հուսալ, վոր մեր գյուղը կազատագրվի համապետական հողոգտագործությունից յեվ կանցնի լավ ձևերի:

Հողային Որենսգրքի սյուս յերկու մասը մենք չենք

վերցրել, վորովհետեւ այդ մասերն ավելի մասնագիտական են յեւ նրանցով կրճանրաբեռնվե՞ր գրույկը, վոր յուր հրատարակութեամբ գյուղացիական լայն զանգվածներին ծառայեալու նպատակ ունի:

Հիշյալ մասերից յուրամանչյուրը կարող է առանձին աշխատութեան նյութ դառնալ:

Ներկա աշխատութեանը կազմելիս ղեկավարվել ենք **Հողային Ռեեստրով** յեւ ոգսվել ենք Կրով-ի «Земельн. Кодекс в вопросах и ответах» գրքից յեւ Հողօրդնումասի հրահանգներից, Երասրեականներից ու բացատրութեաններից:

Խ. Ա.

25 հոկտեմբերի 1924 թ.
Յերեւան

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ

ՃՈՊ. 1. Ցարական Ռուսաստանում (այդպես է բոլոր բուրժուական յերկրներում) հողը մասնավոր սեփականության թյուն էր այնպես, ինչպես բերքը, անասունները, հագուստները և այլն:

Հողը մասնավոր սեփականատիրություն յեղած ժամանակ այն կարելի յեր փողով գնել, ժառանգել, նվեր ստանալ և այլն: Աղքատ ու աշխատավոր ժողովուրդը վոչ փող ուներ հող գնելու և վոչ էլ հարուստ ազգակցություն ուներ, վոր հողը ժառանգություն ստանար: Նվերներ էլ տալիս էին թագավորները, իշխաններն ու կալվածատերերը վոչ թե աշխատավոր գյուղացիութեանը, այլ վանքերին, զենեբալներին ու ազնվականներին:

Մասնավոր սեփականութեան ժամանակ հողը կերակրում էր համ ձրիակեր կալվածատիրոջը, համ էլ նրա վրա անմիջապես քրտինք թափող հողագործին: Կալվածատերն ստանում էր հողի արդյունքի մեծ մասը: Մնացած չնչին մասով գյուղացին զոռով ու մեծ նեղութեամբ կերակրում էր յուր ընտանիքին և ծածկում նրա մերկությունը: Ել հողը սլարարտացնելու և արդյունավետ դարձնելու ու ժ չեր մնում գյուղացու մոտ: Այդ պատճառով յերկրի հողերը տարեց տարի թուլանում ու անբերրի էին դառնում, իսկ աշխատավոր գյուղացիութեանը աղքատանում ու թշվառանում էր:

Վերջապես հողի մասնավոր սեփականատիրութեանը

ճանաչում եր ամեն մի հողատիրոջ համար վորոշ սահման: Այդ սահմանի մի կողմում կարող է չափազանց հողաուսուլթյուն լինել, իսկ մյուս կողմում սակավահողությունից բնակչությունը կարող է վոչնչանալ: Սահմանը կարող է շատ անհարմար լինել հարևանի համար, այդ միևնույն եր: Անհավասար, անարդար ու անհարմար սահմանը պաշտպանում եյին՝ ցարական կառավարությունը, ներա չինովնիկները, դատարանները, զորքը և այլն:

Այս ամենին վերջ ե տվել մեր Հողային Որենսգիրքը:

Ո՞ւմ կողմից և յե՞րբ ե ընդունված ու հրատարակված մեր Հողային Որենսգիրքը:

— Մեր Հողային Որենսգիրքն ընդունված ու հրատարակված ե Հայաստանի Կենտրոնական կողմից 1923 թ. սեպտ. 23-ին:

Ի՞նչ ե վորոշել հողի իրավունքի մասին Հողային Որենսգրքի առաջին հոդվածը:

— Հողային Որենսգրքի առաջին հոդվածը վորոշել ե, վոր Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետության սահմաններում ընդմիջա վերացվում ե հողի մասնավոր սեփականատիրության իրավունքը:

Հողային Որենսգիրքը ե՞լ ինչի վրայից ե վերացրել մասնավոր սեփականատիրության իրավունքը:

— Հողային Որենսգիրքը մասնավոր սեփականատիրության իրավունքը վերացրել ե նաև ջրի, անտառի և հողի մեջ գտնվող հանքերի ու մետաղների վրայից:

ՀՈԳ. 2. Հողային Որենսգիրքը ո՞ւմ սեփականությունն ե համարում յերկրի բոլոր հողերը:

— Հողային Որենսգիրքը Հայաստանի Հանրապետության սահմաններում գտնվող բոլոր հողերը համարում ե Բանվորա-Գյուղացիական պետության սեփականություն:

ՀՈԳ. 3. Հանրապետության հողերի գլխավոր մասը վո՞րն ե կազմում:

— Հանրապետության հողերի գլխավոր մասը կազմում են այն ընդարձակ տարածությունները, վորոնք գյուղատնտեսական նշանակություն ունեն:

Վորոնք են գյուղատնտեսական նշանակություն ունեցող հողերը:

— Գյուղատնտեսական նշանակություն ունեցող հողերն են բոլոր վարելահողերը, խոտահարքները, արոտավայրերը, դուբերը, ճահճուտները և այլն:

Իսկ վորոնք են գյուղատնտեսական նշանակություն չունեցող հողերը:

— Գյուղատնտեսական նշանակություն չունեցող հողերն են լեռնահանքերը, անտառները, լճերի ու գետերի բունած տարածությունները, ժայռերն ու ապառաժները և այլն:

Ի՞նչ ե կազմվում գյուղատնտեսական նշանակություն ունեցող բոլոր հողերից:

— Գյուղատնտեսական նշանակություն ունեցող բոլոր հողերից կազմվում ե հանրապետության հողային միասնական ֆոնդը:

Ո՞ւմ տնորինության տակ ե գտնվում պետական հողային միասնական ֆոնդը:

— Պետական հողային միասնական ֆոնդը գտնվում ե Հողժողկոմատի և նրա տեղական մարմինների տնորինության տակ:

Ինչո՞վ ե ղեկավարվում Հողժողկոմատը պետական հողային միասնական ֆոնդի վիճակը վորոշելիս:

— Նա ղեկավարվում ե Հողային Որենսգրքով և հանրապետության ուրիշ որենքներով:

ՀՈԳ. 4. Ո՞վ իրավունք ունի պետական հողային միասնական ֆոնդից անմիջապես ոգտվելու:

— Պետական հողային միասնական ֆոնդից անմիջականորեն ոգտվելու իրավունք ունեն աշխատավոր հողագտագործողները, այսինքն նրանք, սվքեր իրենց ձեռքով են մշակում հողը:

Ե՛լ ով իրավունք ունի մաս ստանալու այդ հողից:

— Պետական հողային միասնական ֆոնդից մաս ստանալու իրավունք ունեն քաղաքներն ու քաղաքատիպ վայրերը:

Դարձյալ ո՞ւմ ոգտագործութեանը կարող են տրվել պետական միասնական ֆոնդի հողերից:

— Պետական միասնական ֆոնդի հողերը կարող են տրվել նաև պետական հիմնարկութունների ու ձեռնարկութունների ոգտագործութեանը:

Հիշյալ հողագտագործողների անմիջական ոգտագործութունից դուրս մնացող հողերն ի՞նչ են լինում:

— Աշխատավոր հողագտագործողների, քաղաքների և պետական կազմակերպութունների ոգտագործութունից դուրս մնացող ազատ հողերը յենթակա յեն Հողօրկոմատի անմիջական տնօրինութեանը:

Ի՞նչ է անում Հողօրկոմատն այդ հողերը:

— Հողօրկոմատն այդ հողերն առանձին պայմաններով տալիս է հիմնարկութունների, կազմակերպութունների ու մասնավոր անհատների ոգտագործութեանը:

ՀՈԳ. 5. Ի՞նչպես են կոչվում այն հողերը, վորոնք ազատ են մնում աշխատավոր հողագտագործողների ու քաղաքների անմիջական պահանջը լրացնելուց հետո:

— Աշխատավոր հողագտագործողներին ու քաղաքներին հողով բավարարելուց հետո պետական միասնական ֆոնդի ամբողջ մնացորդը կոչվում է պետական հողային գույք:

Ո՞ւմ անմիջական տիրապետութեան տակ է գտնվում պետական հողային գույքը:

— Պետական հողային գույքը գտնվում է պետութեան անմիջական տիրապետութեան տակ:

Ո՞վ է կառավարում պետական հողային գույքը:

— Պետական հողային գույքը կառավարում է Հողօրկոմատը:

ՀՈԳ. 6. Բացի պետական հողային գույքից հողային մարմինների ու հողային հասարակութունների տրամադրութեան տակ կարո՞ղ են լինել ազատ ուրիշ հողեր:

— Այո, կարող են լինել պահեստի, ինչպես և դեռ հատկացում չստացած ազատ ֆոնդի հողեր:

Ո՞վ է սահմանում պահեստի և ազատ ֆոնդի հողերը հողագտագործողներին հատկացնելու հերթականութունը, կարգն ու պայմանները:

— Պահեստի և ազատ ֆոնդի հողերն ոգտագործողներին հատկացնելու հերթականութունը, կարգն, ու պայմանները սահմանում է Հողօրկոմատը:

Այդ պայմանները հանրապետութեան բոլոր մասերի համար նույնը պիտի լինեն:

— Վնչ, Հողօրկոմատը հիշյալ պայմանները մշակելիս պետք է նկատի ունենա զատ-զատ շրջանների տեղական առանձնահատկութունները:

ՀՈԳ. 7. Պետական հողային միասնական ֆոնդից ոգտարվող հասարակութունները, քաղաքները, հիմնարկութուններն ու անձերը պետութեան առաջ ի՞նչ պարտավորութուններ ունեն:

— Բոլոր հողագտագործողներն իրենց տրված հողերը կանոնավոր ոգտագործելու խընդրում պարտավոր են ճշտութեամբ կատարել Հողային Որենսդրելի և հանրապետութեան ուրիշ որենքների բոլոր պահանջները:

Ո՞վ է հսկում, վոր որենքների պահանջները ճշտությամբ իրագործվեն բոլոր հողագտագործողների կողմից:

—Այդ հսկողութիւնը պիտի կատարեն հողային մարմինները:

ՀՈԳ. 8. Ինչո՞վ պիտի ղեկավարվեն հողագտագործողներն իրանց իրավունքների և պարտականութիւնների ճանաչման գործում:

—Բոլոր հողագտագործողներն իրենց իրավունքների և պարտավորութիւնների հարցերում պետք է ղեկավարվեն Հողային Որենսգրքով:

Ե՛լ ինչո՞վ պիտի ղեկավարվեն նրանք:

—Պետք է ղեկավարվեն նաև հանրապետութեան ընդհանուր որենքներով:

Պարտադիր են հողագտագործողների համար յեղած որենքները զարգացնող, բացատրող և պարզող հետագա վորոշումներն ու կարգադրութիւնները:

—Այո. հետագայում հրատարակվող բոլոր վորոշումներն ու կարգադրութիւնները ևս պարտադիր են հողագտագործողների համար:

Բացի Հողային Որենսգրքից և գոյութիւն ունեցող ուրիշ որենքներից ինչո՞վ կարող է ղեկավարվել հողային հասարակութիւնը յուր հողային գործերը կառավարելիս:

—Ամեն մի հողային հասարակութիւն, բացի հանրապետութեան որենքներից ու կարգադրութիւններից, կարող է ղեկավարվել նաև յուր կանոնադրութիւնով (համախոսական) ու տեղական սովորութիւններով, յեթե սրանց գործադրելը հակառակ չէ որենքին:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

**ԱՂԽՍՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈՂՈՒՏԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԱՏՎԱԾ 1**

ՀՈՂԻ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՈՒՏԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ՀՈԳ. 9. Ո՞վ իրավունք ունի հողից սգտվելու:

— Գյուղական անտեսութիւն վարելու համար հողից սգտվելու իրավունք ունեն Խորհրդային Հայաստանի բոլոր քաղաքացիները:

Ի՞նչ է պահանջվում հողագտագործող քաղաքացուց:

—Պահանջվում է, վոր նա հողը մշակի յուր սեփական աշխատանքով:

Որենքը զանազանութիւն դնում է աշխատավոր հողագտագործողների մեջ:

—Վնչ. աշխատավոր հողագտագործողները՝ մանուկ թե ծեր, տղամարդ թե կին, քրիստոնյա թե վոչ քրիստոնյա, հայ թե ոտարագգի, հավասար իրավունք ունեն հողի վրա:

Նախկին կալվածատերերը, հոգեվորականները և սրբանց նմանները հողից սգտվելու իրավունք ունեն:

—Ունեն, յեթե նրանք վերջնականապես ձեռք վերցնեն իրանց հին խասյաթներից (բընույթ) և աշխատավոր հողագտագործողների նրման հողը մշակեն սեփական աշխատանքով:

Ոտարահպատակները հող ստանալու իրավունք ունեն Հայաստանում:

—Հողային Որենսգրքը զրված է միայն Խորհրդային հանրապետութեան քաղաքացիների համար, իսկ ոտարահպատակները կարող են հող ստանալ բարձր մարմինների առանձին թույլտրվությամբ և առանձին պայմաններով:

Ո՞վ է հող տալիս աշխատավոր հողագտագործողներին:

—Նրանց հող տալիս են այն հողային հասարակութիւնները, վորոնց անդամն են իրանք:

Ե՛լ ո՞վ կարող է հող հատկացնել աշխատավոր հողագտագործողներին:

—Նրանց հող կարող են հատկացնել նաև հողային մարմինները, յեթե ազատ կամ պահեստի հողեր կան:

ՀՈԳ. 10. Ի՞նչպես ե աշխատավորն իրագործում յուր իրավունքը ստացած հողի վրա:

—Նա այդ իրավունքն իրագործում ե հողային հասարակության կազմի մեջ կամ թե չե առանձին, չմիանալով հողային հասարակության գործերին:

Այդ յերկու դեպքումն ել ո՞վ ե հսկում հողագտագործողի վրա:

—Առաջին դեպքում հսկում ե հողային հասարակությունը, վորի բոլոր որինական վորոշումները պարտադիր են հողագտագործողի համար: Իսկ առանձնացած հողագտագործողի վրա հսկողություն ունեն միայն հողային մարմինները:

ՀՈԳ. 11. Ի՞նչքան ժամանակով ե տրվում հողի իրավունքը հողագտագործողին:

—Աշխատավոր հողագտագործողին հողը տրվում ե մշտական և անսահմանափակ ժամանակով: Կարող ե հողագտագործողը զրկվել հողից:

—Կարող ե զրկվել միայն որեհրից ցույց տված դեպքում, վոր զրկած ե Հողային Որենսդրելի 17-րդ հոդվածում:

ՀՈԳ. 12. Ի՞նչ ձևով հողագտագործողը կարող ե մըշակել հողը:

—Աշխատավոր հողագտագործողը կարող ե յուր բաժին հողերն առանձնացնել և մշակել հատվածային կամ ագարակային կարգով:

—Բացի այդ՝ նա կարող ե անդամ լինել մի հողային հասարակության և նրանից բաժին ըստացած հողամասերի վրա մշակություն տանել:

—Վերջապես հողագտագործողը կարող ե միանալ յուր նամանների հետ և միասնաբար, իբրև կոմունա, արտել կամ հողագործական ընկերություն, մշակել հողի տեսքերը:

Վորոնք են հողի տարբեր տեսքերը:

—Հողի տեսքերն են՝ վարելահողը, խոտհարքը, արոտը, անտառը, դաբը, ճահճուտները և այլն:

ՀՈԳ. 13. Կարելի՞ յե աշխատավորական ոգտագործման հողը ծառայեցնել վոչ-գյուղական անտեսության արտագրության, որինակ՝ գործարան կառուցելու, ջրաղաց շինելու և այլն:

—Կարելի յե, դավհողբաժնից թույլտվություն ստանալուց հետո միայն:

ՀՈԳ. 14. Ո՞վ ե տալիս նոր հողամասերի իրավունք աշխատավորական հողագտագործման համար:

—Նոր հողամասերի իրավունքը տալիս են՝ ա) հողային մարմինները և բ) հողային հասարակությունները:

ՀՈԳ. 15. Ի՞նչ կարգով են տալիս նոր հողամասերի ոգտագործման իրավունքը հողային հասարակությունները:

—Իրենց հողային կանոնադրության ցույց տված կարգով կամ առանձին համախոսականով: Ի՞նչ կարգով են տալիս նոր հողամասերի ոգտագործման իրավունքը հողային մարմինները:

—Հողային մարմինները հողը տալիս են հողաշինարարական կանոնների համաձայն:

ՀՈԳ. 16. Ի՞նչ արտոնություն ե սահմանված ծխերի այն անդամների համար, վորոնք զինվորական ծառայության մեջ են կամ ընտրված են պետական—հասարակական պաշտոնի:

—Զինվորական ծառայության և ընտրվի պաշտոն վարելու ամբողջ ժամանակում նրանց բաժին հողը մնում ե ծխի ոգտագործության տակ:

Վորն ե աշխատավորական վաստակի գնալը:

—Աշխատավորական վաստակի գնալն այն ե, վոր ծխի անդամներից մեկը կամ մի քանիսը

գնում են ուրիշ տեղ բանվորութեան, վորպեսզի լրացնեն գյուղի տնտեսութեամբ չվակվող իրենց ընտանիքի կարիքները:

Կամ արտոնութիւն աշխատավորական վաստակի գնացողները համար:

—Նրանց համար ել արտոնութիւն կա: Նրանց բաժին հողը վեց տարի շարունակ մնում է ծխի ոգտագործութեան տակ:

Յեթե վեց տարուց հետո չվերադառնան, նրանց հողերն ունի կանցնեն:

—Կանցնեն հողային հասարակութեանը:

Ի՞նչ պետք է անել, յեթե աշխատավորական վաստակի գնացած հողագործողը վերադառնա վեց տարին անցնելուց հետո:

—Պետք է նրան բավարարել պահեստի հողերից: Իսկ յեթե պահեստի հող չկա, ուշ վերադարձողը պետք է բավարարվի ընդհանուր հիմունքներով հողերի վերաբաժանութեան ժամանակ:

Այլ տեղում սովորող աշակերտները և ուսանողները զրկվում են հողից:

—Վնչ. քանի նրանք սովորում են, հողը մնում է իրենց ծխի ոգտագործութեան տակ:

Զրկվում են հողից վորբանոցներում գտնվող յերեսխանները:

—Վնչ. նրանց հողերը պետք է թողնել իրենց ծխի ոգտագործութեանը:

Իսկ յեթե վորբանոցի յերեսխան վորբ է և ծխի այլ անդամ չունի՞ գյուղում:

—Գյուղում ծխի այլ անդամ չունեցող վորբերին հողային հասարակութիւնը բավարարում է նրանց գյուղ վերադառնալուց հետո առաջին իսկ հողաբաժանութեան ժամանակ: Յեթե վորբը

չափահաս չէ, նրա համար ընտրվում է խնամակալ:

ՀՈԳ. 17. Հողագտագործողն ի՞նչպիսի գեպքերում է կորցնում յուր հողի իրավունքը:

—Աշխատավոր հողագտագործողի հողի իրավունքը կորչում է հետևյալ դեպքերում.

ա) յերբ ծխի բոլոր անդամներն իրանց կամքով հրաժարվում են հողից՝ հեռանալու, առուտուրով կամ ուրիշ գործով գբաղվելու և այլ պատճառով,

բ) յերբ ծուխը դադարում է ինքնուրույն տնտեսութիւն վարելուց,

գ) յերբ ծուխը հանգչում է, այսինքն ծխի անբաժան բոլոր անդամները մեռել են և այդ ծխից վոչ մեկը չկա, վոր նրա տնտեսութիւնը շարունակի,

դ) յերբ ծուխն ուրիշ տեղ է գաղթում և առաջվա տեղում էլ տնտեսութիւն չէ վարում, յե) յերբ հողագտագործողը գատարանի վրձուով զրկվում է հողից ոգտվելու իրավունքից

և զ) յերբ հողը որինական կարգով գբաղվում է պետական կամ հասարակական կարիքների համար. որինակ՝ յերկաթուղու, հանքերի մշակութեան, հիվանդանոցի, պարոցի, բաղանիքի և այլն:

ՀՈԳ. 18. Հողի իրավունքից հրաժարվող ծուխն ի՞նչպես պիտի կատարի յուր այդ վորոշումը:

—Ծխի բոլոր իրավագոր անդամները հողից հրաժարվելու մասին պիտի իրանց ստորագրութեամբ հայտարարութիւն տան հողային հասարակութեանը:

Ո՞ւն պիտի հայտնել հողից հրաժարվելու մասին; յերբ հողը գտնվում է հասարակութեան սահմաններից դուրս:

—Պետք է հայտնել գավառային հողբաժնին:

ՀՈԳ. 19. Վեր դեպքում ծուխը դադարած և համարվում ինքնուրույն գործելուց:

— Այն դեպքում, յերբ ծխի հողերը յերեք տարի շարունակ առանց հարգելի պատճառի չեն մշակվում նրա կողմից:

Ո՞վ և վորոշում ծխի դադարած լինելը ինքնուրույն տնտեսութուն վարելուց:

— Հողային հանձնաժողովները, վորոնց առաջ շահագրգռված կողմն իրավունք ունի դուրս բերել վկաներ, փաստաթղթեր, ապացույցներ և այլն:

ՀՈԳ. 20. Ի՞նչ բան և գաղթը:

— Գաղթն այն և, վոր հողագտագործողը յուր բնակավայրը փոխում և և նոր տեղում հող ստանալով, տնտեսութուն և վարում:

Գաղթող ծուխը կարող և նախկին տեղում ևս տնտեսութուն և հող ունենալ:

— Կարող և այնքան ժամանակով միայն, վորքան վոր թույլ կրտան հողային մարմինները տեղափոխվողի տնտեսութունը չթուլացնելու նպատակով:

ՀՈԳ. 21. Ի՞նչ կարգով և կատարվում հողի գրավումը պետական կամ հասարակական կարիքների համար:

— Այդպիսի կարիքների համար հողի գրավումը կատարվում և Հողային Որենսգրքի 166-րդ հոդվածի համաձայն:

ՀՈԳ. 22. Պետական կամ հասարակական պետքերի համար հողեր գրավելիս նրա սգտագործողին տրվում և վորոշ բավարարութուն:

— Այս. տրվում և հողի փոխարեն մի այլ տեղում հող, իսկ հողի վրա ունեցած շենքերի, տունկերի և այլ ծախսերի համար ել տրվում և հողագտագործողին հասնող բոլոր վնասների հատուցումը:

Ծխի հողի իրավունքը վերև հիշված բոլոր դեպքերում դադարելուց հետո ուն ևն անցնում նրա հողերը:

— Հողերն անցնում ևն հասարակությանը, իսկ յեթե հողերը հողային հասարակության սահմաններից դուրս ևն, անցնում ևն հողային մարմինների կարգադրությանը:

ՀՈԳ. 23. Հողագտագործողն ի՞նչ անելու իրավունք ունի յուր հողաբաժնի վրա:

— Նա իրավունք ունի յուր հողաբաժինը մըշակելու այնպես, ինչպես վոր ինքն և կամենում: Իրավունք ունի հողագտագործողը յուր հողաբաժնի վրա աներ շինելու, այգի տնկելու և այլն:

— Հողագտագործողն ազատ իրավունք ունի յուր հողաբաժնի վրա շենքեր կանգնեցնելու, այգի ու պարտեզ տնկելու:

Հողը մշակելու, շենքեր շինելու, այգի ու պարտեզ տնկելու ժամանակ հողագտագործողն ի՞նչ անելու իրավունք չունի:

— Հողագտագործողն իրավունք չունի յուր հողաբաժնի վրա ևն տեսակ բան շինելու, վոր կը խանդարի, արգելք կը դառնա կամ վնաս, կրքերի հարևաններին:

ՀՈԳ. 24. Ո՞ւմն ևն պատկանում հողագտագործողի հողաբաժնի վրա ունեցած շենքերը, տունկերը և այլն:

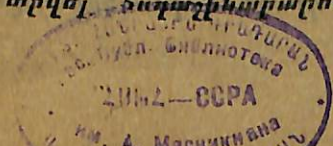
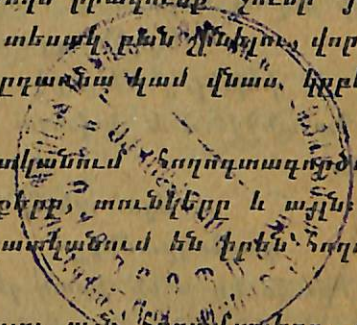
— Այդ բոլորը պատկանում ևն իրեն հողագտագործողին:

Իրավունք կո ուրիշին տալու այն հողամասերը, վորոնց վրա հողագտագործողն ունի տուն, այգի, պարտեզ, ծառաստան և այլն:

— Վնչ. շենքերով, այգիներով, պարտեզներով ծածկված հողամասերը պիտի թողնել տիրոջ ոգտագործությանը:

Շենքերով ու այգիներով պատած հողամասը կարող և ուրիշին տրվել հողափոխարարության ժամանակ կամ

Իրենց

ՀՈԳ. 19. Վճիռ դեպքում ծուխը դադարած և համարվում ինքնուրույն գործելուց:

—Սյն դեպքում, յերբ ծխի հողերը յերեք տարի շարունակ առանց հարգելի պատճառի չեն մշակվում նրա կողմից:

Ո՞վ և վորոշում ծխի դադարած լինելը ինքնուրույն տնտեսություն վարելուց:

—Հողային հանձնաժողովները, վորոնց առաջ շահագրգռված կողմն իրավունք ունի դուրս բերել վկաներ, փաստաթղթեր, ապացույցներ և այլն:

ՀՈԳ. 20. Ի՞նչ բան և զաղթը:

—Գաղթն այն և, վոր հողագտագործողը յուր բնակավայրը փոխում և և նոր տեղում հող ստանալով, տնտեսություն և վարում:

Գաղթող ծուխը կարո՞ղ և նախկին տեղում ևս տնտեսություն և հող ունենալ:

—Կարող և այնքան ժամանակով միայն, վորքան վոր թույլ կրտան հողային մարմինները տեղափոխվողի տնտեսությունը չթուլացնելու նպատակով:

ՀՈԳ. 21. Ի՞նչ կարգով և կատարվում հողի զրավումը պետական կամ հասարակական կարիքների համար:

—Սյդ պիտի կարիքների համար հողի զրավումը կատարվում և Հողային Որենսգրքի 166-րդ հոդվածի համաձայն:

ՀՈԳ. 22. Պետական կամ հասարակական պետքերի համար հողեր զրավելիս նրա ոգտագործողին տրվո՞ւմ և վորոշ բավարարություն:

—Սյու. արվում և հողի փոխարեն մի այլ տեղում հող, իսկ հողի վրա ունեցած շենքերի, տունկերի և այլ ծախսերի համար ել տրվում և հողագտագործողին հասնող բոլոր փաստների հատուցումը:

Ծխի հողի իրավունքը վերև հիշված բոլոր դեպքերում դադարելուց հետո ո՞ւմ են անցնում նրա հողերը:

—Հողերն անցնում են հասարակությանը, իսկ յեթե հողերը հողային հասարակության սահմաններից դուրս են, անցնում են հողային մարմինների կարգադրությանը:

ՀՈԳ. 23. Հողագտագործողն ի՞նչ անելու իրավունք ունի յուր հողաբաժնի վրա:

—Նա իրավունք ունի յուր հողաբաժինը մըշակելու ախպես, ինչպես վոր ինքն և կամենում: Իրավունք ունի հողագտագործողը յուր հողաբաժնի վրա աներ շինելու, այգի տնկելու և այլն:

—Հողագտագործողն ազատ իրավունք ունի յուր հողաբաժնի վրա շենքեր կանգնեցնելու, այգի ու պարտեզ տնկելու:

Հողը մշակելու, շենքեր շինելու, այգի ու պարտեզ տնկելու ժամանակ հողագտագործողն ի՞նչ անելու իրավունք չունի:

—Հողագտագործողն իրավունք չունի յուր հողաբաժնի վրա ևս տեսակ բան շինելու, վոր կը խանգարի, արգելք կրդա՞նա վրա փաստ, կրքերի հարևաններին:

ՀՈԳ. 24. Ո՞ւմ են պատկանում հողագտագործողի հողաբաժնի վրա ունեցած շենքերը, տունկերը և այլն:

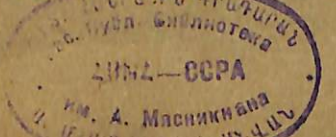
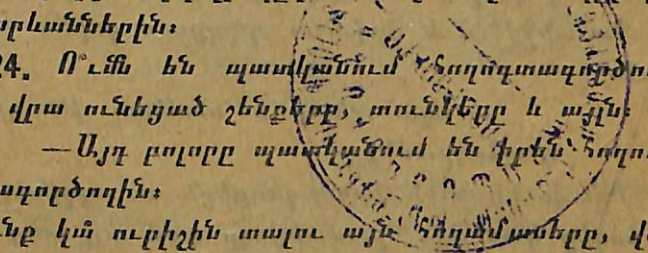
—Սյդ բոլորը պատկանում են փրեն հողագտագործողին:

Իրավունք կ՞ա ուրիշին տալու այն հողամասերը, վորոնց վրա հողագտագործողն ունի տուն, այգի, պարտեզ, ծառաստան և այլն:

—Վճչ. շենքերով, այգիներով, պարտեզներով ծածկված հողամասերը պիտի թողնել տիրոջ ոգտագործությանը:

Շենքերով ու այգիներով պատած հողամասը կարո՞ղ և ուրիշին տրվել հողափոխարարության ժամանակ կամ

26389

ՀԱՏՎԱԾ II

ՀՈԳԻ ԱԶԻՍՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

(ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՈԳՏԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՀՈԳԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄԸ)

ՀՈԳ. 27. Ի՞նչ է վարձակալությունը:

— Հողի աշխատավորական վարձակալությունըն այն է, վոր յուր աշխատանքով հողեր մըշակող ծուխը գրամով, մթերքով կամ մի ուրիշ վարձով վերցնում է մշակելու համար հող այնպիսի հողագտագործողից, վորն ինքը հնարավորություն չունի մշակելու այն:

Ո՞վ իրավունք ունի յուր հողաբաժինը վարձով տալու:

— Այն հողագտագործողը, վոր չորության, կարկտի, ժանտախտի և այլ դժբախտության պատճառով ուժից ընկել է և չի կարող յուր հողը մշակել:

Ե՞լ ով իրավունք ունի հողաբաժինը վարձակալության տալու:

— Լծկանի, սերմացուի, գործիքների պակասություն ունեցող հողագտագործողները:

Ուրիշ ի՞նչ դեպքում ծուխը կարող է հողաբաժինը վարձակալության տալ:

— Ծուխը կարող է յուր հողաբաժինը վարձակալության տալ նաև հետևյալ դեպքերում.—

ա) յերբ աշխատավոր ձեռքը վախճանվել է,

բ) յերբ աշխատավոր ձեռքը ծառայում է բանակում,

գ) յերբ աշխատավոր ձեռքն ընտրովի պաշտոն է վարում և կամ գնացել է աշխատավորական վաստակի:

ՀՈԳ. 28. Քանի՞ տարով կարելի է հողաբաժինը վարձակալության տալ:

— Վնչ ավելի յերեք տարի ժամանակից:

ՀՈԳ. 29. Կարելի՞ է հողը վարձակալության տալու յերեք տարի ժամանակն ավելացնել:

— Քացառիկ դեպքերում և գալառակային գործկոմի թույլտվությամբ՝ ժամանակը կարելի է հասցնել մինչև 6 տարվա:

Իսկ յեթե այդ նոր ժամանակը լրանալուց հետո յել ծուխը չկարողանա ինքը մշակել հողը:

— Պետք է խնդրել գավհողբաժնից, վորպեսզի թույլ տրվի նրանց հողը վարձակալության տալ:

Ի՞նչ կլինի, յեթե այդ թույլտվությունը չստացվի:

— Յերբ հողային մարմիններն ել հնարավոր չեն համարում թույլ տալ հողը նորից վարձակալության տալու, այն ժամանակ հողը դառնում է գյուղական պահեստ և ընդհանուր կարգով տրվում է ուրիշին մշակելու:

ՀՈԳ. 30. Ո՞վ իրավունք չունի հողը վարձակալության վերցնելու:

— Նա, ով վոր վերցրած հողը յուր ունեցածի հետ միասին ինքն իրա ուժերով մշակել չի կարող:

ՀՈԳ. 31. Հողի վարձակալության պայմանն որինական ուժի մեջ դնելու համար ի՞նչ պետք է անել:

— Պետք է պայմանը մատյան անցկացնել, տոմարագրել տալ:

Վճրտեղ պետք է տոմարագրվի հողի վարձակալության պայմանը:

— Յեթե վարձակալության է տրվում ծխի հողերի մի մասը միայն, վարձակալության պայմանը պետք է տոմարագրվի գյուղխորհրդի մոտ: Իսկ վճրտեղ պետք է տոմարագրվի պայմանը, յերբ

ծխի բոլոր հողերն են վարձակալութեան տրվում:

—Նման դեպքերում պայմանագիրը պիտի տոմարագրվի գավառակային գործկոմում:

Գյուղխորհուրդն ու գավառակային գործկոմն իրավունք ունեն մերժելու հողի վարձակալութեան պայմանի տոմարագրութեանը:

—Սյո. իրավունք ունեն մերժելու են ժամանակ, յերբ հողը վարձով ե տալիս այնպիսի հողոգտագործող, վոր յուր ուժով հողը մշակելու հնար ունի:

Ե՛լ յերբ կարող ե տոմարագրութեանը մերժվել:

—Մեկ ել այն ժամարակ, յերբ վերջնողը հնար չունի յուր ուժով մշակելու հողը և պետք ե ուրիշի աշխատանքը շահագործի:

ՀՈԳ. 32. Կարելի յե հողի աշխատավորական վարձակալութեան պայմանը բերանացի անել:

—Կարելի յե. պետք ե պայմանները բերանացի հայտնել գյուղխորհրդին կամ գավառակային գործկոմին: Սրանք այդ պայմանները պարտավոր են գրել տալ իրենց մոտ յեղած տոմարագրութեան մատյանում:

ՀՈԳ. 33. Ո՛վ բոլորովին իրավունք չունի հողը վարձու տալու:

—Սյն ծխերն իրավունք չունեն հողը վարձով տալու, վոր ուրիշ տեղում ապրելու կամ ուրիշ գործով զբաղվելու պատճառով ել գյուղում իրենց ինքնուրույն ուժով տնտեսութեան չեն վարում:

ՀՈԳ. 34. Ի՞նչ պարտավորութեաններ են դրվում հողի վարձակալի վրա, բացի վորոշված վարձագինը տալուց:

—Վարձակալը պարտավոր ե հողը մշակել և ամեն կողմից պահել հալալ ու աշխատասեր ունչպարի նման: Նա պետք ե հողամասի առունները լավ պահի, պաշտպանի սելավներից, հողը չհոգնեցնի և այլն:

Ե՛լ ինչ պարտավորութեան ունի հողի վարձակալը:

—Նա պետք ե վճարի վարձու հողի վրա ընկնող բոլոր հարկերն ու տուրքերը:

Ի՞նչ անելու իրավունք չունի հողի վարձակալը:

—Նա իրավունք չունի վերցրած հողը յուր կողմից ուրիշին վարձու տալու:

ՀՈԳ. 35. Կարո՞ղ ե հողի վարձակալութեան պայմանը քանդվել ժամանակից առաջ:

—Սյո. կարող ե քանդվել, յեթե վարձակալը չկատարի 34-րդ հոդվածի պահանջներից մեկը:

Ո՞ւմ պահանջով կարող ե հողի վարձակալութեան պայմանը քանդվել:

—Հողը վարձով տվողի և կամ հողային մարմիններից մեկի պահանջով:

ՀՈԳ. 36. Պայմանաժամից հետո հողի հետ միասին վերադարձվում ե հողոգտագործողին նաև հողի վրա կատարված բարեկարգութեանները՝ տնկած ծառերը, պատրաստած շենքերը, պատերը և այլն:

—Սյն բոլորը, ինչ հողից առանց վնասի բաժանել ու վերցնել չի կարելի, մնում ե հողոգտագործողին:

Տրվում ե վարձակալին վարձ վարձատրութեան կատարած բարեկարգութեանների համար:

—Բոլոր դեպքերում հողոգտագործողի և վարձակալի հաշվետվութեանը կատարվում ե յերկուսի մեջ կնքված և տոմարագրութեան յենթարկված պայմանի համաձայն:

ՀՈԳ. 37. Ո՞ւմ պետք ե դիմել հողի վարձակալութեան պայմանը քանդելու համար կամ պայմանը խախտելու դեպքում:

—Պիտի դիմել հողային հանձնաժողովին:

Պայմանագիրը քանդելուց առաջացող վեճերը՝ բերքի, վարձագնի և ուրիշ հարցերի մասին ո՞վ պետք ե լուծի:

—Հողային հանձնաժողովները:

Ո՞վ պիտի քանդի այն պայմանագրերը, վորոնք իրենց մեջ ունեն կողմերից մեկի համար խեղդող, ստրկացնող և տուն քանդող կետեր:

—Այդպիսի պայմանագրերը քանդելու հարցը պետք է քննի դատարանը, վորովհետև նրանց մեջ կա նաև քրեական հանցանք:

ՀԱՏՎԱԾ III

ՈՒՍՆԻՍԿ ՎԱՐՁՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՋ

ՀՈԳ. 38. Յերբ կարելի չէ վարձու աշխատավոր (բանվոր կամ ծառա) բանեցնել գյուղական աշխատավորական տնտեսութեան մեջ:

—Գյուղական աշխատավորական տնտեսութեան մեջ վարձու աշխատավոր կարելի չէ բանեցնել են ժամանակ, յերբ ծուխը յուր աշխատավոր ձեռքով հնարավորութեան չունի ժամանակին կատարելու գյուղատնտեսական հարկավոր աշխատանքները:

Ի՞նչ պատճառով ծուխը կարող է զրկվել տնտեսութեան բոլոր աշխատանքները ժամանակին կատարելու հրնարավորութեանից:

—Աշխատավոր ձեռքերի պակասութեան, ծրխի անդամների հիվանդութեան, զինվորութեան կամ ընտրովի պաշտոնի գնալու, կնոջ հղի լինելու կամ մանկահասակ յերեխաներ ունենալու և նման ուրիշ պատճառներով:

—Բացի այդ, ծուխը կարող է զրկվել տնտեսութեան բոլոր աշխատանքները յուր ուժով կատարելու հնարավորութեանից՝ գյուղատնտեսական կարգ ու սարք չունենալու պատճառով:

ՀՈԳ. 39. Ի՞նչ է պահանջվում գյուղական տնտեսութեան մեջ վարձու աշխատավոր բանեցնող ծուխից:

—Պահանջվում է, վոր ծխի աշխատավորական ամբողջ կազմը գործի: Իսկ ի՞նչ է նշանակում այդ:

—Այդ նշանակում է, վոր ծխի աշխատանքի ընդունակ բոլոր անդամները վարձավորների հետ միասին հավասար չափով պետք է մասնակցեն տնտեսութեան աշխատանքներին:

ՀՈԳ. 40. Ի՞նչ պայմանով է թույլատրվում վարձու աշխատանքը գյուղական տնտեսութեան մեջ:

—Թույլատրվում է ամեն պայմանով, վոր ճիշտ կերպով կատարվեն աշխատանքի պաշտպանութեան, աշխատավարձի և ուրիշ կարգ ու կանոնների մասին հրատարակված որենքները: Կան այդ մասին որենքներ մասնավորապես գյուղական տնտեսութեան համար:

—Այդպիսի որենքներ կան և կը հրատարակվեն Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի կողմից, վորը պետք է այդ հարցում համաձայնութեան գա Հողօգտագործի և Արհեստակցական Միութեան Խորհրդի հետ:

Վճրոնք են Արհեստակցական միութեանները:

—Արհեստակցական միութեանները քաղաքի և գյուղի բանվորներին կազմակերպող և նըրանց շահերը պաշտպանող մարմիններն են:

Ո՞վ պիտի հսկի և հետևի, վոր գյուղումն ել չխախտրվեն աշխատանքի պաշտպանութեան որենքներն ու կարգ կանոնը:

—Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատը:

ՀԱՏՎԱԾ IV

ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

(ՀՈՂՈՔՏԱԳՈՐԾՈՂՆԵՐԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ)

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿՍՁՄԸ

ՀՈՂ. 41. Ի՞նչ է հողային հասարակութիւնը:

— Հողային հասարակութիւնը հանդի ընդհանուր ոգտագործութիւն ունեցող ծխերի խմբակցութիւնն է:

Իացի յեղածներէց, եւ վորոնք են համարվում հողային հասարակութիւն:

— Հողային հասարակութիւն են նաև գյուղատնտեսական կոմունաներն ու արտելները:

Յերբ կոմունան ու արտելը չեն ճանաչվի, վորպես հողային հասարակութիւն:

— Յերբ վոր նրանք իրենց կազմի մեջ ունենան 15-ից պակաս աշխատավոր ձեռքեր:

Եւ ովքեր են համարվում հողային հասարակութիւն:

— Նախկին հասարակութիւններէց հողերով բաժանված շնչերը:

ՀՈՂ. 42. Ի՞նչով է տարբերվում հողային հասարակութիւնը սովորական գյուղից:

— Հողային հասարակութիւնը տարբերվում է գյուղից նրանով, վոր հողային հասարակութիւնը ծխերի տնտեսական հողային միութիւնն է, իսկ գյուղը՝ վարչական:

Կարո՞ղ է գյուղում ապրողը հողային հասարակութիւնն անգամ չլինել:

— Այո, գյուղում որինական ճանապարհով հող չստացած վերաբնակիչները հողային հասարակութիւնն անգամ չեն, յետեւ մինչև անգամ տուն և տնտեսող ունենան գյուղում: Սրանք հողային հասարակութիւն ընդհանուր ժողովներում ձայնի իրավունք չունեն:

Կարո՞ղ է նույն գյուղում լինել մի քանի հողային հասարակութիւն:

— Այո, հողագտագործողների մի մասը կարող է ունենալ համայնական, իսկ մյուս մասը՝ ընկերական հողագտագործութիւն և այլն:

— Մի քանի գյուղեր կամ գյուղերի մասերը կարող են միանալ և մի հողային հասարակութիւն կազմել՝ իրենց ունեցած հիմնական հանդից դուրս, միացյալ հանդ ոգտագործելու համար (որինակ՝ ամառային և ձմեռային արտատեղիները միացյալ ոգտագործութիւնը):

ՀՈՂ. 43. Հիմնական հողերից դուրս հողի ո՞ժանդակ տեսքից (խոտհարք և ամառային, ձմեռային արտավայր) ոգտավող ծխերն ի՞նչպես են վարում իրենց գործերն այդ հողերի նկատմամբ:

— Նրանք այդ հողերի նկատմամբ համարվում են առանձին հողային հասարակութիւն և այդպես եւ կառավարում են իրենց հողային գործերը ընդհանուր ժողովի և լիազորների միջոցով:

ՀՈՂ. 44. Իրավունք ունեն մի քանի հողային հասարակութիւններ միանալու:

— Մի քանի հողային հասարակութիւններ իրավունք ունեն միացյալ հողային հասարակութիւն կազմելու:

Ի՞նչ նպատակով կարող է մի քանիսից միացյալ հողային հասարակութիւն ստեղծվել:

— Մի քանի հողային հասարակութիւններ կարող են միանալ գյուղատնտեսական կարևոր ու մեծ գործեր գլուխ բերելու համար:

ՀՈԳ. 45. Ինչպէս կարող ե հողագուրի նոր ծուխը անգամ դառնալ հողային հասարակութեան:

—Նոր ծուխը հող ստանալու իրավունքով կարող ե անդամագրվել հողային հասարակութեան՝ այդ նույն հասարակութեան համաձայնութեամբ ու թույլտվութեամբ:

Յեթե հողային հասարակութեանն ավելի հող ունի, այդ դեպքում ել ե պահանջվում նրա համաձայնութեանը:

—Վնչ. ավելի հողեր ունեցող հասարակութեաններին նոր ծուխ կարելի յե անդամագրել, յեթե մինչև անգամ հասարակութեանը համաձայն չե դրան:

Ում կարգադրութեամբ նոր ծուխ կարելի յե անդամագրել ավելի հող ունեցող հասարակութեաններին:

—Հողային մարմինների կարգադրութեամբ: Իրավունք ունեն հողային մարմինները նոր ծխեր անդամագրելու փոխարեն, հասարակութեան ավելի հողերը կարելու ե գատելու:

—Հարևան գյուղերի հետ հողաշինարարական կարգով հասարակութեան սահմանները պարզելուց ե վերջնականապես վորոշելուց հետո, այդ սահմանների մեջ ընկնող հողերի ավելացածը հողային մարմիններն իրավունք չունեն կորելու կամ գատելու:

Հապա ինչ պիտի անեն հողային մարմինները ավելացած հողերի հետ:

—Նրանք այդ ավելի հողերի չափով կարող են պարտագիր կարգով նոր ծխեր անդամագրել հասարակութեանը, իսկ այդ չկատարվելու դեպքում ավելի հողերը մնում են հասարակութեան տրամադրութեան ե ոգտագործութեան տակ:

ՀՈԳ. 46. Ովքեր են համարվում հողային հասարակութեան անգամ:

—Հողային հասարակութեան անգամ հա-

մարվում են նրա կազմի մեջ մտնող ծխերի բոլոր անդամները, առանց սեռի ե հասակի տարբերութեան:

Իսկ ովքեր են համարվում հասարակութեան իրավագոր (ձայն ունեցող) անգամ:

—Հողային հասարակութեան իրավագոր անգամ համարվում ե, անկախ սեռից, 18 տարին լրացած անդամները:

Կարող ե 18 տարին չլրացած անձը լինել հասարակութեան իրավագոր անգամ:

—Ինքնուրույն անտեսութեան վարող տան գլուխները կարող են հասարակութեան իրավագոր անգամ լինել, յեթե նույնիսկ նրանց տարիքը 18-ից պակաս ե:

ՀՈԳ. 47. Ինչպէս ե կարգավորում ե կառավարում հասարակութեանը յուր հողային բոլոր գործերը:

—Հողային հասարակութեանը յուր բոլոր հողային գործերը կարգավորում ու կառավարում ե հատուկ կանոնադրութեամբ ե կամ առանձին համախոսականների հիման վրա:

Ինչպէս պետք ե կազմվեն հասարակութեան կանոնադրութեաններն ու համախոսականները:

—Հողային հասարակութեան կանոնադրութեաններն ու համախոսականները պետք ե կազմվեն Հողային Որենսգրքի ե ուրիշ որենքների բոլոր պահանջների համաձայն:

ՀՈԳ. 48. Յերբ ե հողային նոր հասարակութեանը ձանաչվում իբրև որինական կազմակերպութեան:

—Նոր կազմվող հողային հասարակութեանը որինական ե համարվում, յերբ պահանջված ձևով տոմարագրութեան ե յենթարկվում:

Մի անգամ տոմարագրվելուց հետո, հողային հասարակութեանը կարող ե փոփոխութեան կրել:

—Հողային հասարակութեանը միշտ կարող ե

փոփոխութիւն կրել, սակայն նա պարտավոր է տամարագրութեան յենթարկել նաև այդ փոփոխութիւնները:

Ո՞վ է հաստատում տամարագրութեան կարգն ու ժամանակը:

—Այդ կատարում է Հողժողովոմատը:

Գ Լ ՈՒ Մ Բ.

ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՂ ՈՐ-ԳԱՆՆԵՐԸ

ՀՈԳ. 49. Ո՞վ է կառավարում հողային հասարակութեան գործերը:

—Հողային հասարակութեան գործերը կառավարում է նրա ընդհանուր ժողովը:

Ե՛լ ով է վարում հողային հասարակութեան գործերը:

—Հողային հասարակութեան գործերը վարում է ընդհանուր ժողովի կողմից ընտրված մարմինը:

Ո՞վ է կառավարում գործերն այն վայրերում, վարտեղ հողային հասարակութեան և գյուղի սահմանները նույնն են:

—Այդպիսի վայրերում ընտրովի մարմինների տեղը հողային հասարակութեան գործերը կառավարում են գյուղխորհուրդները:

Հողային հասարակութեան և գյուղի սահմանները նույնը չլինելու դեպքում՝ ի՞նչպես է լինում:

—Այդ դեպքում հողային հասարակութիւնը հատուկ լիազորներ է ընտրում:

ՀՈԳ. 50. Ի՞նչ հարցեր է լուծում հողային հասարակութեան ընդհանուր ժողովը:

—Ընդհանուր ժողովը լուծում է հողային հասարակութեան վերաբերյալ հարցերը: Վորո՞նք են այդ հարցերը:

—Այդ հարցերն են՝

ա) Ընդհանուր ժողովը սահմանում և փոփոխում է հասարակութեան հողերի տարբեր տեսքերի ոգտագործութեան կարգը:

բ) Ընդհանուր ժողովը կազմում է հողային կանոնադրութիւն և հարկ յեղած դեպքում փոփոխում ու լրացնում է այն:

գ) Ընդհանուր ժողովը վճռում է դրսից նոր հողագտագործողներին հասարակութեան անդամագրելու և նրա կազմից հողով զատվելու դիմումները:

դ) Ընդհանուր ժողովը վերջումն է տալիս հողաշինարարութեան, լայնադաշտ մշակութեան անցնելու, ագարակներ և հողահատվածներ կազմելու, հասարակութեան մասերի մեջ հողերը բաժանելու և այլ խնդիրների մասին:

յե) Ընդհանուր ժողովը, հողի ոգտագործման սահմանված կարգի համաձայն՝ կատարում է հողերի վերաբաժանութիւն և հողաբաշխութիւն:

զ) Ընդհանուր ժողովը ցրված հողամասերով հողագտագործման դեպքում վերջումն է ընդհանուր սերմնափոխութեան, ընդհանուր արոտի և այլ հարցերը:

ե) Ընդհանուր ժողովը տնօրինում է ընդհանուր ոգտագործութեան տակ գտնվող հողատեսքերի և ազատ հողամասերի մասին

և ը) վերջապես Ընդհանուր ժողովն ընտրում է լիազորներ (նախորդ հողվածի ծանոթութեան համաձայն) և սահմանում նրանց վրա հսկելու կարգը:

ՀՈԳ. 51. Ովքե՞ր են մասնակցում հասարակութեան ընդհանուր ժողովին:

—Հողային հասարակութեան ընդհանուր ժողովին մասնակցում են 18 տարին լրացած բո-

յոր անդամները, առանց սեռի խտրութեան:

Իրավունք ունեն 18-ից պակաս տարիք ունեցողները մասնակցելու հասարակութեան ընդհանուր ժողովին:

— 18-ից պակաս տարիք ունեցող այն անդամներն իրավունք ունեն մասնակցելու ընդհանուր ժողովին, ովքեր ինքնուրույն անսեսութեան վարող տան գլուխներ են:

ՀՈԳ. 52. Յերբ և ընդհանուր ժողովն որինական:

— Հողային հասարակութեան ընդհանուր ժողովն որինական և այն ժամանակ, յերբ ներկայ են բոլոր ծխերի կեսի տան գլուխները կամ նրանց ներկայացուցիչները:

Հողագտագործման կարգը փոխելու դեպքում ի՞նչ թիվ պետք է ներկա լինի ընդհանուր ժողովին:

— Այդ դեպքում հասարակութեան ընդհանուր ժողովում պետք է ներկա լինեն բոլոր ծրխերի ներկայացուցիչների յերկու յերրորդ մասը և վոչ պակաս, քան բոլոր իրավագոր անդամների կեսը:

Յերբ և որինական համարվում կոմունաների և արտելների ընդհանուր ժողովը:

— Կոմունաների և արտելների ընդհանուր ժողովը սովորաբար որինական է, յերբ ներկայ է կազմի մեջ մասնող իրավագոր անդամների կեսը, իսկ յերբ քննվում է հողագտագործման կարգը, պահանջվում է իրավագոր անդամների յերկու յերրորդ մասի ներկայութեանը:

Ի՞նչպես են վճռվում հարցերը հասարակութեան ընդհանուր ժողովներում:

— Հարցերը վճռվում են ընդհանուր ժողովում ներկա գտնվող անդամների ձայների պարզ մեծամասնութեամբ:

Իսկ ի՞նչպես է լուծվում հողագտագործման կարգը փոխելու հարցը:

— Հողային ամբողջ հասարակութեան հողագտագործման կարգը փոխելու համար պահանջվում է ընդհանուր ժողովին ներկա յեղող անդամների ձայների յերկու յերրորդ մեծամասնութեանը:

Ընդհանուր ժողովին ներկա յեղող յուրաքանչյուր հողագտագործող քանի՞ ձայնի իրավունք ունի:

— Միայն մի ձայնի իրավունք:

ՀՈԳ. 54. Ի՞նչով է ղեկավարվում ընդհանուր ժողովը հողային հասարակութեան գործերը քննելիս:

— Ընդհանուր ժողովը պիտի ղեկավարվի Հողային Որենսգրքով և գործող մնացած որենքներով:

Ե՞լ ի՞նչով է ղեկավարվում ընդհանուր ժողովը:

— Ընդհանուր ժողովը ղեկավարվում է նաև հասարակութեան կանոնադրութեամբ, համախոսականներով և տեղական սովորութեաններով:

Կարելի՞ յե ղեկավարվել տեղական բոլոր սովորութեաններով:

— Վոչ. պետք է աչքի առաջ ունենալ այն սովորութեանները, վորոնք յերկրի որենքներին հակառակ չեն:

Ո՞վ է հսկում, վոր որենքները չխախտվեն և ճիշտ գործադրվեն հողային հասարակութեաններին կողմից:

— Այդ հսկողութեանը պարտավոր են կատարել գավառակային գործկոմիտեները:

ՀՈԳ. 55. Ի՞նչպես են ձևակերպվում հողային հասարակութեան ընդհանուր ժողովի վորոշումները:

— Ընդհանուր ժողովի բոլոր վորոշումների համար պետք է կազմվի արձանագրութեան, թե չե վորոշումը չեղյալ կը համարվի:

Ի՞նչ պետք է նշանակվի արձանագրութեան մեջ:

— Արձանագրութեան մեջ պետք է նշանակվի՝
ա) Ընդհանուր ժողովի տեղը և ժամանակը.
բ) Ներկա յեղող անդամների թիվը:

դ) Ընդհանուր ժողովի քննած հարցերը և վորոշումները նրանց մասին.

զ) Համաձայն ու հակառակ անդամների թիվը և ուրիշ կարևոր հանգամանքներ:

Յե՛րբ ե ընդհանուր ժողովի վորոշումն որինական ուժ ստանում:

— Հողային հասարակության ընդհանուր ժողովի վորոշումներն ուժի մեջ են մտնում արձանագրությունը նախագահի, քարտուղարի և ներկա գտնվողների մեծամասնության կողմից ստորագրվելուց հետո:

ՀՈԳ. 56. Հողային հասարակությունը վորևե պատասխանատվություն կրում ե պետության առաջ:

— Հողային հասարակությունը պետության առաջ պատասխանատու յե յուր ձեռքին յեղած բոլոր հողերը խելացի ե սգտակար յեղանակով ոգտագործելու խնդրում:

Ի՞նչ պիտի անի հողային հասարակությունը պետության այդ պահանջը կատարելու համար:

— Հողային հասարակությունը պետք ե հետևի, վոր ամենքն իրենց հողերը մշակեն իբրև աշխատավոր ու լավ տնտես. վոր հասարակության հողերի արդյունքը բարձրանա. վոր հողերը անխնա չմշակվեն և ուժասպառ չարվեն. վոր գյուղական տնտեսության մեջ նոր գործիքներ ու մեքենաներ բանեցնվեն. վոր վնասատուների դեմ ժամանակին կռվեն. վոր ջուրն արդար ու խելացի բաշխվի ցանքսերի վրա և վոր ընդհանրապես՝ հասարակության տված հողերը մշակվեն խելացի և նպատակահարմար ձևով:

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՈԳ. 57. Հողային հասարակությունը հիմնական ի՞նչ իրավունք ունի:

— Հողային հասարակությունն իրավունք ունի յուր լիազոր անդամների ձայների մեծամասնությամբ ընտրելու հողագտագործման վոր ձևը կամենա՝ համայնական, առանձնական կամ ընկերական:

ՀՈԳ. 58. Ի՞նչ կարող ե անել հողային հասարակությունն այն դեպքում, յերբ նրա մի անդամը հողաբաժինը թողնի անմշակ կամ վարձով տա՝ հակառակ որենքի:

— Այդպիսի դեպքերում հողային հասարակությունն իրավունք ունի այդ անդամին մինչև 3 տարի ժամանակով զրկել հողն ոգտագործելու իրավունքից:

Կարո՞ղ ե այդ անդամը ըողոքել, յեթե նա հասարակության վորոշումը համարում ե անարդար:

— Կարող ե բողոքել հողային հանձնաժողովին:

ՀՈԳ. 59. Ե՛լ վոր դեպքում հողագտագործողը կարող ե զրկվել հողից:

— Հողագտագործողը կարող ե զրկվել հողից նաև այն դեպքում, յերբ հողը մշակում ե անփույթ ու անխնամ կերպով կամ հողն ուժասպառ ե անում:

Ո՞վ պետք ե նման դեպքերում հարց բարձրացնի հողագտագործողին հողից զրկելու մասին:

— Այդ մասին իրավունք ունեն հարց բարձրացնելու և՛ հողային հասարակությունը, և՛ հողային մարմինները:

Ո՞ւմ պետք ե դիմել այդպիսի դեպքերում:

— Պետք ե դիմել հողային հանձնաժողովին և առաջուցել, վոր հողագտագործողն անփույթ ու անխնամ ե մշակել հողը կամ ուժասպառ արել այն:

Յեթե մեղադրանքն ապացուցվի, քանի՞ տարով հողագտագործողը կըզրկվի հողից:

—Հոգն անփուլթ ու անխնամ շահագործելու կամ ուժասպառ անելու մեջ մեղադրված հողոգտագործողին հողային հանձնաժողովը կարող է մինչև 3 տարի ժամանակով զրկել հողից: Կարող է այդպիսի հողոգտագործողէ ստանալ նոր հող ուրիշ տեղում:

—Վոչ. նրան վոչ մի տեղ և վոչ մի հող չի տրվում:

ՀՈԳ. 60. Վերևում հիշված դեպքերում հողոգտագործողներին խված հողերն ուժ տրամադրութայան են անցնում:

—Այդ հողերն անցնում են հողային հասարակութայան տրամադրութայան տակ:

Իսկ ի՞նչ են լինում հոգնած ծխերի հողերը:

—Այդ հողերն ել անցնում են հողային հասարակութայան տրամադրութայանը:

Ապա ուժն են անցնում հողից հրաժարվածների, գաղթածների և դատարանի վորոշումով հողից զրկվածների հողերը:

—Այդ բոլոր հողերը մնում են հողային հասարակութայան կարգադրութայան տակ:

Իրավունք չունեն այդ բոլոր դեպքերում ազատվող հողերը նախկին հողոգտագործողների ազգականները վերցնելու:

—Թե մոտիկ և թե հեռավոր ազգականներն այդ բոլոր դեպքերում ել վոչ մի իրավունք չունեն ազատված հողերը վերցնելու: Նրանց մասին կարգադրություն է անում միայն հողային հասարակությունը:

Ո՞վ իրավունք ունի տեր կանգնելու լքյալ ու տիրազուրկ այգիներին ու տնատեղերին:

—Լքյալ և տիրազուրկ այգիների տերն ել դարձյալ հողային հասարակությունն է:

ՀՈԳ. 61. Ո՞ւմ անորինութայան տակ են մնում հողային

հասարակութայան սահմանների մեջ գտնվող, բայց չբաժանված հողերը, արոտները, դռերը, ջրերը, ճանապարհները, ճահճուտները և այլն:

—Այդ բոլոր հողերը գտնվում է հողային հասարակութայան անմիջական տնօրինութայան տակ:

ՀՈԳ. 62. Իրավունք ունի՞ հողային հասարակությունը յուր անուժով կայք ձեռք բերել կամ ստեղծել:

—Այո. իրավունք ունի:

Իսկ կարող է հողային հասարակությունը պայմանագրեր կնքել, դատ սկսել, պահանջներ ու միջնորդություններ հարուցել հիմնարկությունների առաջ:

—Այո. կարող է:

Կարելի՞ յե հողային հասարակությունը դատի տալ և նրան պատասխանատվութայան կանչել հիմնարկությունների առաջ:

—Այո. կարելի յե:

Հ Ա Տ Վ Ա Ծ Վ

ԾՈՒԽ

(ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ)

Գ Լ ՈՒ Ա.

Ծ Խ Ի Կ Ա Զ Մ Ը

ՀՈԳ. 63. Ի՞նչ բան է ծուխը:

—Ծուխը միասին գյուղական տնտեսություն վարող անձերի ընտանեկան աշխատավորական միությունն է:

Կարող է ծուխն ունենալ ընտանիք չունեցող միայն մեկ անդամ:

—Այո. ծուխը կարող է լինել ընտանիք

չունեցող մեկ անգամից, առանց տարբերութեան կին ե, թե տղամարդ:

ՀՈԴ. 64. Ովքեր են համարվում ծխի անգամ:

— Ծխի անգամ համարվում են նրա կազմի մեջ մտնողները՝ մեծ թե փոքր, շահել թե ծեր: Համարվում են ծխի անգամ նաև բացակայողները:

— Բացակայողները, վորոնք ծխից որինական կարգով չեն հեռացել՝ գտնվում են զինվորական կամ ընտրովի ծառայութեան մեջ, սովորում են դպրոցներում և կամ գնացել են աշխատավորական վաստակի, համարվում են ծխի անգամ մնացածներին հավասար իրավունքներով:

ՅԵՐԸ Ե ԾԽԻ ԿԱԳՎՐ Ի ԲԵԾԱՆՈՒԹՅԱՆ:

— Ծխի կազմը մեծանում է ծնունդի, ամուսնութեան, վորդեգրութեան և տնփեսութեան դեպքում:

Ի՞նչ իրավունքներ ունեն ծխի մեջ ավելացած նոր անդամները:

— Նրանք նույն իրավունքները և նույնքան բաժին ունեն ծխից, վորքան առաջվա անդամները:

ՅԵՐԸ Ե ԾԽԻ ԿԱԳՎՐ ՓՈՔՐԱՆՈՒԹՅԱՆ:

— Ծխի կազմը փոքրանում է մահվան, ամուսնութեան կամ հեռանալու դեպքում:

Ամուսնութեան, վորդեգրութեան և տնփեսութեան միջոցով նոր ծխի անգամ յեղողները կորցնում են իրենց հողի իրավունքը՝ նախկին ծխի մեջ:

— Այդ ամուսնութեան, վորդեգրութեան և տնփեսութեան հետևանքով՝ նոր ծխի կազմում իրավունք ձեռք բերող անդամները կորցնում են իրենց իրավունքները նախկին ծխի մեջ:

Ի՞նչ իրավունք ունեն ծխի ծերացած և աշխատանքի ունակութիւնը կորցրած անդամները:

— Ծխի ծերացած և աշխատունակութիւնը

կորցրած անդամները նույն իրավունքներն ունեն, ինչ մնացած անդամները:

ՀՈԴ. 65. Ո՞ւմ և պատկանում ծխի գույքը:

— Ծխի հողերի, շենքերի, գյուղատնտեսական պիտույքների և մնացած գույքի իրավունքը պատկանում է բոլոր անդամներին, առանց սեռի և հասակի տարբերութեան:

ՀՈԴ. 66. Ո՞վ է համարվում ծխի ներկայացուցիչը:

— Ծխի տնտեսական գործերի մեջ նրա կառավարողն ու ներկայացուցիչը համարվում է տան գլուխը:

Կարող է տան գլուխը կին լինել:

— Տան գլուխը, ինչպես տղամարդ, նույնպես և կարող է կին լինել:

ՀՈԴ. 67. Ի՞նչ պիտի անեն ծխի անդամները, յերբ տան գլուխը վատ կառավարի տնտեսութեան գործերը:

— Նրանք պետք է դիմեն գավառակային գործկոմիտին և խնդրեն նշանակել տան գլուխ մեկ ուրիշին:

Կարող է գավառակային տան գլուխ նշանակել ուրիշ ծխի անդամի:

— Այն, նոր տան գլուխը պետք է նշանակվի նույն ծխի կազմից:

Ո՞վ պիտի հաստատի, վոր տան գլուխը վատ է կառավարում, քանզում է ծխի տնտեսութեանը և կարիք կա նորը նշանակելու:

— Այդ բանը պետք է հաստատի գյուղի խորհուրդը և այդ մասին վկայական տա ծխի անդամներին գավառակային գործկոմիտին ներկայացնելու համար:

ՀՈԴ. 68. Ի՞նչ պետք է անել, յերբ ծխի մեջ մնան մենակ անչափահաս անդամները:

— Մենակ անչափահաս անդամներով մնացած ծխի համար պիտի ընտրել խնամակալ:

Ո՞վ պիտի ընտրի խնամակալ անչափահաս անդամներ ունեցող ծխի վրա:

—Միայն անչափահաս անդամներ ունեցող ծխի վրա խնամակալ պիտի ընտրի գյուղի խորհուրդը:

ՀՈԳ. 69. Իրավունք ունի՞ ծխի անդամը կամ տան գլուխը ծխի գույքը գործադրել յուր անձնական կարիքների համար:

—Վոչ. առանց անդամների համաձայնութեան՝ իրավունք չունի: Ծխի գույքը պիտի գործադրվի բոլոր անդամների կարիքները հոգալու համար:

Առանձին անդամի կամ տան գլխի անձնական կարիքների համար կատարած պարտքերի դիմաց կարո՞ղ ե հատկացվել ծխի գույքը:

—Ծխի գույքը վոչ վարչական և վոչ դատական կարգով չի կարող հատկացվել այն պարտք վճարելուն, վոր արել ե ծխի անդամը յուր անձնական կարիքների համար:

ՀՈԳ. 70. Վճարտեղից պետք ե ճիշտ տեղեկութիւններ բաղել ծխի կազմի և նրա անդամների մասին:

—Այդ տեղեկութիւնները պետք ե վերցնել գյուղի խորհրդից:

Ի՞նչ պետք ե անի գյուղի խորհուրդը, վորպեսզի նա ճիշտ տեղեկութիւններ ունենա ծխերի կազմի և նրանց անդամների մասին:

—Հողային Որենագրքի պահանջով՝ գյուղի խորհուրդը պետք ե ունենա ծխամատյան. եզ ծխամատյանի մեջ պիտի անուն-անուն ցուցակագրի հասարակութեան բոլոր ծխերն ու անդամներին:

Ի՞նչ պիտի անի հողագտագործողը, յերբ գյուղի խորհուրդը չհամաձայնի ցուցակագրել իրեն կամ յուր ծխի անդամին:

—Հողագտագործողը 14 օրվա մեջ պետք ե հողային հանձնաժողովին զանգատ տա:

ԳԼՈՒԽ Բ.

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ-ՆԵՐԻ (Մխերի) ԲԱԺԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈԳ. 71. Ի՞նչ բան ե տնտեսութեան կամ ծխի բաժանութիւնը:

—Տնտեսութեան բաժանութիւնն այն ե, վոր ծխի անդամները յերկու կամ յերեք տեղ են լինում առանձին-առանձին ապրելու և հողագտագործութիւն անելու համար:

Ծխի բաժանութեան ժամանակ բացի անդամներից ել ինչն ե բաժանվում:

—Բաժանվում են նաև ծխի բոլոր հողերն ու ամբողջ գույքը:

Ո՞ւմ վրա յեն բաժանվում տնտեսութեան հողերն ու գույքը:

—Հողերն ու գույքը բաժանվում են ծխի անդամների վրա:

Բաժանութեան ժամանակ կարո՞ղ ե տարբերութիւն լինել անդամների հասակի կամ սեռի նկատմամբ:

—Վոչ. բաժանութեան ժամանակ ծխի բոլոր անդամները՝ մեծ թե փոքր, կին թե տղամարդ, հավասար բաժին են ստանում:

ՀՈԳ. 72. Միայն վճար տեղում ե թույլատրվում ծխի հողերի բաժանութիւն կատարել:

—Ծխի հողերի բաժանութիւն թույլատրվում ե կատարել միայն այն դեպքում և այն պայմանով, վոր ծխի բաժանվող անդամների համար զատվող հողերի վրա հնարավոր լինի կազմակերպել նոր հողագործական տնտեսութիւն:

Իսկ յեթե այդ անելու հնարավորութիւնն չկան:

—Այդ դեպքում հողերի բաժանութիւնն կատարել չի կարելի, այլ պետք է տեղի ունենա միայն ծխի կարողութեան բաժանութիւնն:

ՀՈԳ. 73. Ո՞վ իրավունք չունի ծխի բաժանութիւնը պահանջելու:

—Ծխից բաժանվելու իրավունք չունեն 18 տարին չըրացած անդամները:

Ե՞լ ով իրավունք չունի ծխի բաժանութիւնը պահանջելու:

—Մեկ ել իրավունք չունեն ծխից բաժին պահանջելու նրանք, ովքեր վեց տարի շարունակ իրենց աշխատանքով կամ միջոցներով չեն մասնակցել ծխի տնտեսութեանը:

Իսկ յեթե նրանք ծխի տնտեսութեանը չեն մասնակցել զինվորական կամ ընտրովի ծառայութեան, հիվանդութեան կամ դպրոցում ուսանելու պատճառով, դարձյալ բաժանութիւն պահանջելու իրավունք չունեն:

—Զինվորական կամ ընտրովի ծառայութեան, հիվանդութեան կամ ուսանելու պատճառով տընտեսութեան աշխատանքներին չմասնակցողները, յեթե մինչև անգամ շատ յերկար բացակայեն, դարձյալ և ամեն ժամանակ իրավունք ունեն ծխի բաժանութիւնը պահանջելու:

ՀՈԳ. 74. Ի՞նչպէս է կատարվում ծխի հողերի և կարողութեան բաժանութիւնը:

—Ծխի հողերն ու կարողութիւնը բաժանվում է անդամների մեջ այնպէս, ինչպէս վճի կան, այսինքն՝ շատին շատ, քչին քիչ—համ հողից, համ կարողութեանից:

Կարող է մեկին պակաս հող տրվել փոխարենը կարողութիւնից հատուցանելով:

—Վնչ. բաժանվող կողմերի մեջ վոչ մի գնով ու պայմանով հողն ավելի կամ պակաս

տրվել չէ կարող: Հողից հավասար բաժին պիտի տրվի կողմերին՝ ըստ շնչերի:

Իսկ հնարավոր է կարողութեան մի առարկան փոխանակել մի ուրիշ առարկայով:

—Այո. կարողութեան առարկաները կարելի յէ փոխանակել: Որինակ՝ բաժանվող կողմերից մեկին կարող է տրվել մի գույգ լծկան, իսկ մյուս կողմին այդ լծկանների հավասար արժեքն ունեցող կով, վոչխար, դրամ կամ այլ կարողութիւն:

ՀՈԳ. 75. Վճը կարողութիւնն է յենթակա բաժանութեան:

—Բաժանութեան յենթակա յէ ծխի ընդհանուր ոգտագործութեան տակ գտնվող կարողութիւնը:

Իսկ ի՞նչը չի կարելի բաժանել:

—Զի կարելի բաժանել այն, ինչ պատկանում է ծխի առանձին անդամի գործածութեանը և կամ այն, ինչ ձեռք է բերված առանձին անդամի անձնական միջոցներով:

Ե՞լ վոր գույքը չի կարելի բաժանութեան յենթարկել:

—Զի կարելի բաժանութեան յենթարկել նաև այն գույքը, վոր տեղական սովորութիւններին համաձայն՝ պատկանում է ծխի առանձին անդամին:

ՀՈԳ. 76. Ի՞նչ է պահանջվում կողմերից բաժանութեան բոլոր դեպքերում:

—Բաժանութեան բոլոր դեպքերում կողմերը պարտավոր են կազմել բաժնեգիր:

Ի՞նչ պետք է գրված լինի բաժնեգրի մեջ:

—Բաժնեգրի մեջ պետք է գրված լինի՝ ա) Յերբ և վճրտեղ է կատարվել բաժանութիւնը:

բ) Ծխի վճր անդամների մեջ է յեղել բաժանութիւնը:

դ) Տեսակով և տարածութեամբ ի՞նչ հողա-
մասեր և ի՞նչպէս են բաժանուիլով կողմերի մեջ.
ե) Ի՞նչքան ժամանակում և ի՞նչպէս պիտի
կատարվի բաժանութիւնը.

յե) Կողմերի ցանկացած ուրիշ պայմանները
և զ) կողմերի ստորագրութիւնը:

Ո՞ւմ պետք է ներկայացնեն կազմված բաժնեգիրը:

— Կողմերն իրանց համաձայնութեամբ կազ-
մված բաժնեգիրը տոմարագրելու համար պի-
տի ներկայացնեն գավառակային գործկոմիին:

ՀՈԳ. 77. Կարող է գավառակային գործկոմը չտոմա-
րագրել բաժնեգիրը:

— Գավառակային գործկոմը բաժնեգիրը կա-
րող է չտոմարագրել միայն այն դեպքում, յիւր
նրա մեջ կան որեւէին հակառակ պայմաններ ու
կետեր:

Ի՞նչ կարող են անել կողմերը, յեթե նրանք գտնեն,
վոր գավառակային գործկոմը սխալ է և իրավունք չունի
մերժելու բաժնեգրի տոմարագրութիւնը:

— Այդ դեպքում կողմերը 14 օրվա ընթաց-
քում կարող են դիմել գավառային հանձնաժո-
ղովին բաժնեգիրը քննելու և հաստատելու
խնդրով:

ՀՈԳ. 78. Ի՞նչպէս պիտի վարվեն բաժանվողները, յերբ
լրենց մեջ համաձայնութիւն չկա և բաժնեգիր չի կազ-
մվում:

— Յերբ բաժանվող կողմերի մեջ փոխադարձ
համաձայնութիւն և բաժնեգիր չի կնքվում, այդ
դեպքում բաժանութիւն պահանջողը պետք է
խնդրի, վոր գավառակային հողային հանձնաժո-
ղովը կատարի պահանջվող բաժանութիւնը:

Բաժանութիւն գործը հողային հանձնաժողովին հանձ-
նելուց հետո ել է պահանջվում տոմարագրութիւն.

— Այո. գավառակային գործկոմը պետք է

անպայման տոմարագրի յուր շրջանում տեղի
ունեցող բոլոր բաժանութիւնները: Հողային
հանձնաժողովներում քննվող բաժանութիւննե-
րը գավառակային գործկոմը տոմարագրում է՝
բաժանութիւն մասին վերջնական վճիռ կայա-
նալուց հետո:

ՀՈԳ. 79. Միշտ են բաժանութիւն վիճելի գործերը
քննվում հողային հանձնաժողովներում:

— Վոչ. այն բաժանութիւնը, վոր հողի
հետ վոչ մի կապ չունի, այլ վերաբերում է հող-
ոգտագործողների միայն կարողութիւնը, քն-
նվում է ժողովրդական դատարանում:

Իսկ ո՞վ է քննում համ հողի, համ ել կարողութիւն
բաժանութիւնը միասին:

— Այդպիսի գործերը քննում են հողային
հանձնաժողովները:

Ո՞վ է քննում տան և անատեղերի բաժանութիւն
վեճերը:

— Տան և անատեղերի բաժանութիւն վեճե-
րն ել քննում են հողային հանձնաժողովները:

ՀՈԳ. 80. Ի՞նչ պիտի անեն հողային հանձնաժողով-
ները ծխի հողերի բաժանութիւն գործեր լուծելիս:

— Հողերի բաժանութիւն գործեր քննելիս,
հողային հանձնաժողովները պիտի աշխատեն բա-
ժանվող անգամներին բավարարել հողային հա-
սարակութիւնը կամ հողային որգաններին յեն-
թակա ազատ հողերի հաշվին:

Իսկ յեթե պարզվի, վոր ազատ ու չորտագործված
հողեր չկան բաժանվող կողմին տալու համար:

— Ազատ հողեր չլինելու դեպքում հողային
հանձնաժողովը ծխի սգտագործութիւն տակ յե-
ղած հողերը պիտի բաժանի կողմերի մեջ:

ՀՈԳ. 81. Ի՞նչ պահանջելու իրավունք ունի բաժան-
վող նոր ծուխը հողային հասարակութիւնից:

— Բաժանվող նոր ծուխն իրավունք ունի հասարակութունից պահանջելու, վոր տան և ուրիշ շենքերի համար իրեն հողամաս հատկացվի պահեստի ազատ հողերից:

Այդ պահանջը միշտ իրավունք ունի ներկայացնելու բաժանվող ծուխը:

— Վոչ. նա այդպիսի պահանջ կարող է անել միայն այն ժամանակ, յերբ նախկին ծխի տնտեսից նրան բավարար բաժին տալու հնար չկա:

ՀՈՒ. 82. Ծխից բաժանվող անդամների հողաբաժնի չափն ինչպես է վորոշվում:

— Համայնական հողագտագործութուն ունեցող հասարակութունների մեջ ծխից բաժանվող անդամների հողաբաժնի չափը վորոշվում է շնչերի թվի համաձայն:

Իսկ ինչպես է այդ կատարվում առանձնական կարգի հողագտագործության ժամանակ:

— Առանձնական կարգի հողագտագործության ժամանակ բաժանվող անդամների հողաբաժնի չափը վորոշվում է տեղական սովորությունների համաձայն, յեթե այդ չի հակասում որենքին: Բաժանության ժամանակ կանայք և տղամարդիկ հավասար իրավունքներ ունեն:

— Այո. բաժանության բոլոր դեպքերում յերկու սեռի անդամները՝ կին թե տղամարդ, համահավասար իրավունքներ ունեն:

Իրավունք ունեն գավգործկոմները ծխերի բաժանության մասին կանոններ մշակելու:

— Այո. գավգործկոմներն իրավունք ունեն ծխերի բաժանության մասին տեղական պայմաններին համապատասխան կանոններ ու հրահանգներ մշակելու:

Ո՞ւմ կողմից հաստատվելուց հետո այդ կանոնները

կարող են հրատարակվել և գործադրության մեջ դրվել:

— Ծխերի բաժանության մասին գավգործկոմների մշակած կանոններն ու հրահանգները կարող են հրատարակվել և գործադրվել միայն Հողժողկոմատի կողմից հաստատվելուց հետո:

Պարտադիր են գավգործկոմի կողմից Հողժողկոմատի հաստատությամբ հրատարակված բաժանության կանոններն և հրահանգները հողային հանձնաժողովների համար:

— Այո. հիշյալ կանոններն ու հրահանգները պարտադիր են նաև հողային հանձնաժողովների համար:

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ (Ծխեր) ՄԱՆՐԱՅՆԵԼՈՒ ԱՌԱՋՆ ԱՌՆԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ՀՈՒ. 83. Ծխի անդամների բաժանության հետևանքով ինչ են լինում տնտեսությունները:

— Բաժանության հետևանքով տնտեսությունները մանրանում, թուլանում և շատ անգամ քայքայվում են:

Ի՞նչ պիտի անեն գավգործկոմները, վորպեսզի բաժանության պատճառով տնտեսությունները շատ չժանրանան ու չքայքայվեն:

— Գավգործկոմները պետք է հրատարակեն պարտադիր վորոշումներ՝ տնտեսությունները մանրացնելու առաջն առնելու մասին:

Ի՞նչ բան պետք է շեշտված լինի պարտադիր վորոշումների մեջ:

— Տնտեսությունները մանրացնելու առաջն առնելու մասին գավգործկոմների հրատարակած պարտադիր վորոշումների մեջ պետք է անպայման շեշտված լինի, թե յուրաքանչյուր ծուխ

աննվազն ինչքան հողով պետք է ապահովված լինի, վոր ել բաժանել, ժամանակ անկարելի լինի:

Ո՞վ է սահմանում անբաժանելի կամ անմասնատելի հողաբաժինների չափը:

— Անմասնատելի հողաբաժինների չափը նախորդ սահմանում է Հողփողկոմատը:

ՀՈԳ. 84. Ո՞ւմ համար է պարտադիր անմասնատելի հողաբաժինների համար սահմանված չափը:

— Անմասնատելի հողաբաժինների համար սահմանված չափը պարտադիր է հատվածային և ազարակային բոլոր տնտեսութունների համար:

Ի՞նչպես է վորոշվում տնտեսութան անբաժանելիութան չափը համայնական հողագտագործութան ժամանակ:

— Համայնական հողագտագործութան ժամանակ տնտեսութունների հողերի անբաժանելիութան չափը վորոշում է ինքը՝ հողային հասարակութունը:

Կարո՞ղ են ծխի անդամները վորոշել իրենց տնտեսութան անբաժանելիութան ժամանակն ու չափը:

— Այո. նույն ծխի անդամները կարող են կամավոր կերպով վորոշել իրենց տնտեսութան անբաժանելիութան համար ժամանակ, չափ և որենքին չհակասող այլ պայմաններ:

ՀՈԳ. 85. Ո՞ւմ վորոշումով է կարելի տնտեսութուններն անբաժանելի հայտարարել ամբողջ հասարակութան համար:

— Ամբողջ հասարակութան համար տնտեսութուններն անբաժանելի կարելի յե հայտարարել իրավագոր բոլոր անդամների յերկու յերրորդականի վորոշումով:

Քանի՞ տարով կարող է հայտարարվել տնտեսութունների անբաժանելիութունը:

— Տնտեսութունների անբաժանելիութունը

հասարակութունը կարող է սահմանել 3 և ավելի տարով:

Առանձին ծխերի անբաժանելիութան հարցն ի՞նչպես է վորոշվում:

— Առանձին ծխերի անբաժանելիութան հարցը վորոշվում է իրավագոր բոլոր անդամների համաձայնութայամբ:

Տնտեսութունների անբաժանելիութան մասին կայացած համաձայնութունը յերբ է ուժի մեջ մտնում:

— Համաձայնութունն ուժի մեջ է մտնում գավառային գործկոմում տոմարագրվելուց հետո:

Համայնական հողագտագործութան ժամանակ տնտեսութուններն անբաժանելի հայտարարած հասարակութունները կարո՞ղ են հողերի վերաբաժանութուն կատարել:

— Այո. հողերի վերաբաժանութունը սահմանված ժամանակին պետք է կատարվի:

Այդ դեպքում թույլատրվո՞ւմ է անմասնատելի հողաբաժինների սահմաններն ու տարածութունը փոփոխութան յենթարկել:

— Այո. հողերի վերաբաժանութան ժամանակ փոփոխութան կարող են յենթարկվել նաև անմասնատելի տնտեսութունների հողաբաժինների սահմաններն ու տարածութունը:

ՀՈԳ. 86. Անմասնատելի հայտարարված տնտեսութունից բաժանվելու իրավունքից զրկվո՞ւմ են նրա անդամները:

— Վսչ. ծխի անդամներն իրավունք ունեն բաժանվելու նաև անմասնատելի ճանաչված տնտեսութունից:

Այդ դեպքում բաժանվող անդամն ի՞նչպես է ստանում յուր բաժինը տնտեսութունից:

— Անմասնատելի հայտարարված տնտեսութունից բաժանվող անդամը հատուցումն է ըս-

տանում դրամով կամ մթերքներով. նա հողա-
բաժին չէ ստանում:

Ո՞վ է լուծում կողմերի մեջ այս առթիվ առաջացած
անհամաձայնություններն ու վեճերը:

— Անմասնատելի տնտեսություններից դատ-
վելու դեպքում, կողմերի մեջ հատուցման մաս-
ին կայացած վեճերն ու անհամաձայնություն-
ները լուծում են հողային հանձնաժողովները:

Ի՞նչ չափի կարող է հասնել անմասնատելի հայա-
բարված տնտեսությունից զատվող անդամի բաժինը:

— Անմասնատելի ընդունված տնտեսություն-
նից զատվող անդամի բաժինը չէ կարող ավելի
լինել նույն տնտեսության կարգ ու սարքի մի
յերրորդական արժեքից:

Ի՞նչ պիտի անի մնացող ծուխը, յեթե նա բաժանվո-
ղին դրամով կամ մթերքով անմիջապես հատուցանելու
հնարավորություն չունի:

— Անմասնատելի ճանաչված ծխի բաժան-
վողին մնացող անդամները պահանջող հատուցու-
մը կարող են տալ մաս-մաս՝ մինչև հինգ տար-
վա ընթացքում:

Մաս-մաս վճարելու համար բաժանվողը կարող է
տոկոսներ կամ հատուցման ավելացում պահանջել:

— Վուչ. մնացող ծուխը մաս-մաս վճարու-
մը կատարում է առանց տոկոսների և հավե-
լումների:

ՀՈԳ. 87. Ծխերի չստամարագրված բաժանություննե-
րը՝ որինական ուժ ունեն:

— Վուչ. գավառակային գործկոմում չստամ-
արագրված բաժանությունները որինական ուժ
չունեն:

Հողաշինարարության և հողաբաժանության ժամանակ
ինչպես են վերաբերվում բաժանված այն ծխերին, վո-
րոնք չեն ստամարագրված:

— Նրանց նայում են իբրև չբաժանված
մեկ ծուխ:

Իսկ ի՞նչպես են վերաբերվում այդպիսի ծխերին պե-
տական հարկերի, տուրքերի և ուրիշ պարտավորու-
թյունների դանձման ժամանակ:

— Նաև այդ դեպքում նման ծխերին նայում
են իբրև չբաժանված մեկ ծուխ:

ՀԱՏՎԱԾ VI

ԵԶԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՀՈՂՈԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԿՍՐԳԵՐԸ

Գ Լ Ո Ւ Ն Ա.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐ

ՀՈԳ. 88. Քանի՞ կարգ է հաստատված հողի ոգտա-
դործություն համար:

— Հողային Որենսգրքը հողի աշխատավո-
րական ոգտագործության համար սահմանել է
յերեք կարգ. —

Առաջին՝ համայնական հողագտագործու-
թյուն. ես դեպքում հողը բոլոր ծխերին աըը-
վում է միասին, իսկ նրանք եզ հողը քանի տա-
րին մի անգամ հավասար կերպով բաժանում են
իրենց մեջ:

Յերկրորդ՝ առանձնական հողագտագործու-
թյուն. ես դեպքում ծուխն իրա բաժին հողը
մեկ անգամից ստանում է և դրանից հետո նրա
հողը միշտ մնում է իրա ձեռքին անփոփոխ:

Յերրորդ՝ ընկերական հողագտագործություն.
ես դեպքում հողը արվում է հասարակու-
թյան բոլոր անդամներին, վորոնք հողը մշակում են
միասեղ և դրա համար կազմում են կոմսունա,

արտել կամ հողագտագործական միութիւններ:

Կարող ե նույն հասարակութիւնը հողագտագործութեան մի քանի կարգ ունենալ:

— Կարող ե. վարելահողը կարելի յե ոգտագործել համայնական կարգով, իսկ խոտհարքը և արոտը՝ ընկերական, կամ վարելահողը կարելի յե ոգտագործել առանձնական կարգով, իսկ արոտը՝ համայնական և այլն: Սրան ասում են խառը կարգի հողագտագործութիւն:

Խառը կարգի հողագտագործութեան ժամանակ հողագտագործման վեր կարգն ե համարվում հիմնական՝ հողային հասարակութեան համար:

— Հիմնական համարվում ե այն կարգը, վոր ընդունվում ե հողի գլխավոր տեսքի համար (վարելահողի, խոտհարքի և այլն):

ՀՈԳ. 89. Հողագտագործման կարգը փոխելու ժամանակ ի՞նչ կարող են անել հասարակութեան են անգամները, վորոնք դրան համաձայն չեն:

— Նրանք կարող են իրենց հողերը դատել մեկ տեղում և պահել հողագտագործման առաջվա կարգը:

Գ Լ ՈՒ Ն Բ.

ՀՈՂՈԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԸ

ՀՈԳ. 90. Համայնական հողագտագործութեան ժամանակ ամեն մի ծուխ ի՞նչ իրավունք ունի հողի վրա:

— Ամեն մի ծուխ իրավունք ունի բոլորին հավասար յուր մասն ստանալու հասարակութեան հողաբաժիններից:

Կարող են այդ դեպքում ծխի հողաբաժինները փոփոխութեան յենթարկվել:

— Կարող են միայն այն դեպքում, յերբ հա-

սարակութեան մեջ բոլոր հողերի հավասարեցնող բաժանութիւն ե կատարվում:

ՀՈԳ. 91. Համայնական հողագտագործութիւն ունեցող հասարակութիւնների մեջ յերբ ե հողերի հավասարար բաժանութիւն կատարվում:

— Կատարվում ե վոչ շուտ ինը տարին մի անգամ՝ հողերի ընդհանուր վերաբաժանութեան ժամանակ:

Ուրիշ ի՞նչպես կարող ե կատարվել հողերի հավասարար վերաբաժանութիւն համայնական հողագտագործութիւն ունեցող հասարակութիւնների ծխերի մեջ:

— Այդ կարող ե կատարվել առանձին ծխերի հողաբաժիններն ավելացնելու և պակասեցնելու միջոցով:

Համայնական հողագտագործութիւն ունեցող հասարակութիւնների մեջ ծխերն իրավունք ունեն հրաժարվելու հողերի վերաբաժանութիւնից:

— Վոչ:

Իսկ կարող են շահազրգոված ծխերը հրաժարվել մինչև վերաբաժանութիւնը կատարվող կրճատումներից ու հավելումներից:

— Այո. կարող են հրաժարվել և պահանջել, վոր յերեք տարին մի անգամ միայն կատարվի:

ՀՈԳ. 92. Հողաբաժանութեան կանոններն ու կարգը ո՞վ ե վորոշում հասարակութեան համար:

— Վորոշում ե ինքը՝ հողային հասարակութիւնը առանձին կանոնադրութեան կամ համախոտականի միջոցով:

Ի՞նչպես պիտի լինեն հողաբաժանութեան մասին կազմրված կանոնադրութիւնն ու համախոտականը:

— Նրանք պետք ե լինեն հողային որենքների պահանջների համաձայն:

Ի՞նչ պետք ե անպայման վորոշված լինի հասարա-

կության հողային կանոնադրության կամ համախոսականի մեջ:

— Հողային կանոնադրության կամ համախոսականի մեջ պետք է անաշայման վորոշված լինի: —

ա) Հողի վոր տեսքն է բաժանվում՝ վարելահողը, խոտհարքը, բանջարանոցները, անատեղերը և այլն:

բ) Ում վրա յե բաժանվում հողը՝ շնչերի, ծխերի, թե աշխատավոր ձեռքերի:

գ) Քանի տարվա համար է բաժանվում հողը:

դ) Չբաժանվող հողերից (արոտ, ճահճուտներ, դոներ և այլն) ինչպես պետք է ոգտվի հասարակութունը:

ՀՈԳ. 93. Իրավունք ունեն պետական մարմինները վորոշելու՝ շնչերի, ծխերի, թե աշխատավոր ձեռքերի վրա պիտի բաժանվի հողը:

— Այդ հարցը կարող է վորոշել գավառային գործկոմը, բայց նրա այդ վորոշումն ուժ կունենա են ժամանակ, յերբ հաստատված կլինի Հողօրհկոմատի կողմից:

Գ Լ ՈՒ Վ.

ՀՈՂՈԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԸ

ՀՈԳ. 94. Ինչ իրավունք է տրվում հողագտագործող ծխերին առանձնական հողագտագործության ժամանակ:

— Առանձնական հողագտագործության ժամանակ յուրաքանչյուր ծխին իրավունք է տրվում ունենալ հողի անփոփոխ տարածութուն: Ինչ ձևի յե լինում առանձնական հողագտագործութունը:

— Առանձնական հողագտագործութունը լինում է ցրված, հատվածային և ագարակային հողաբաժնի ձևով:

ՀՈԳ. 95. Վերն է առանձնական-ցրված հողամասերով հողագտագործութունը:

— Առանձնական - ցրված հողագտագործութունն այն է, վոր ծուխը յուր բաժին հողամասերը՝ ըստ կատեգորիայի և տեսքի, ստանում է ուրիշ ծխերի հետ խառը մի քանի տեղում:

Ինչ տարբերութուն կա համայնական և առանձնական-ցրված հողագտագործութունների մեջ:

— Համայնականի ժամանակ շարունակ հողաբաժանութուն է կատարվում, իսկ առանձնական-ցրված հողամասերը բաժանել չի կարելի և միշտ մնում են անփոփոխ սահմաններում:

ՀՈԳ. 96. Վերն է հատվածային հողագտագործութունը:

— Հատվածային հողագտագործութունն այն է, վոր ծուխը յուր բաժին ամբողջ հողը ստանում է մի կտորով մի տեղում, իսկ անատեղ մյուս ծխերի հետ միասին ստանում է ընդհանուր գյուղատեղում:

ՀՈԳ. 97. Վերն է ագարակային հողագտագործութունը:

— Ագարակային հողագտագործութունն այն է, վոր ծուխը յուր ամբողջ հողաբաժինը՝ անատեղն էլ հետք, ստանում է մի տեղում և մի կտորով:

Ագարակային հողագտագործութուն ունեցող ծուխը գյուղում անատեղ չէ ստանում:

— Վնչ. ագարակային հողագտագործութուն ունեցող ծուխը յուր տունը և անտեսութունը շինում է գյուղատեղից դուրս՝ մեկ կտորով ըստացած յուր հողաբաժնի վրա:

Ի՞նչ պիտի անի գյուղում ունեցած յուր տունը ազարակային հողոգտագործութեան դուրս յեկող ծուխը:

— Ազարակային հողոգտագործութեան դուրս յեկող հողոգտագործողը գյուղում ունեցած յուր տունը յերեք տարվա ընթացքում պիտի փոխադրի ազարակ կամ նույն ժամանակում գավառակային գործկոմի թույլտվութեամբ՝ շենքերը և այլ արժեքները վաճառի մնացող հողոգտագործողներին՝ ըստ հարմարութեան:

Այս դեպքում սնատեղն ում կարգադրութեանն է անցնում:

— Տնատեղն անցնում է հողային հասարակութեան կարգադրութեանը:

ՀՈԴ. 98. Յերբ և ճանաչվում առանձնական հողոգտագործութեանը որինական:

— Առանձնական հողոգտագործութեանը ճանաչվում է որինական այն ժամանակ, յերբ նա հաստատված է հողաշինարարական կարգով և կամ ընդունված է հասարակութեան համախոսականով, վորը նույնպես հաստատված է հողային սրգանների կողմից:

ՀՈԴ. 99. Ի՞նչպես է ստեղծվում նոր առանձնական հողոգտագործութեան:

— Նոր առանձնական հողոգտագործութեան ստեղծվում է հասարակութեան համախոսականով, իսկ ամեն մի ծխի հողարածնի չափը վորոշվում է մյուսներին հետ ընդհանուր նորմայով: Առանձնական հողոգտագործութեան ունեցող ծխերի հողերի չափն ի՞նչպես է վորոշվում:

— Առանձնական հողոգտագործութեան ունեցող ծխերի հողերի չափը վորոշվում է նրանց իսկական և անվիճելի սահմաններում, վոր փոփոխութեան չի կարող յենթարկվել: Ո՞վ է լուծում առանձնական հողոգտագործութեան

ժամանակ հողի սահմանների մասին առաջ յեկած վեճերը:

— Այդ վեճերը լուծում են հողային հանձնաժողովները:

Ի՞նչ փաստաթղթերի հիման վրա յեն լուծում հանձնաժողովները առանձնական հողոգտագործութեան հողային սահմանների վեճերը:

— Այդ վեճերը լուծում են հատակագծերի, հողային մարմինների վորոշումների, վկաների ցուցմունքների և նման այլ ավյալների հիման վրա:

ՀՈԴ. 100. Առանձնական-ցրված կարգի հողոգտագործութեան ժամանակ հողամասերի տեղն ու սահմանները կարող են փոփոխութեան յենթարկվել:

— Այն. կարող են յենթարկվել փոփոխութեան պետական և ներքին հողաշինարարութեան ժամանակ:

Ե՞լ յերբ կարող են առանձնական կարգի հողոգտագործութեան ժամանակ հողամասերի սահմաններն ու տեղը փոփոխութեան յենթարկվել:

— Կարող են փոփոխութեան յենթարկվել նաև այն ժամանակ, յերբ հողամասերը գրավվում են պետական պետքերի համար:

Ե՞լ յերբ կարող են առանձնական հողոգտագործութեան հողամասերի սահմաններն ու տեղը փոփոխութեան յենթարկվել:

— Մեկ ել այն ժամանակ, յերբ հասարակութեանը հողի մշակութեան ձևերը լավացնելու, ջրանցքներն ու ճանապարհները կանոնավորելու աշխատանք է սկսում:

Կարող են առանց հողոգտագործողի համաձայնութեան՝ փոփոխութեան յենթարկվել բարելավված ազարակների ու հատվածների սահմանները:

— Վնչ. սովորաբար չի կարելի, իսկ հողա-

շինարարութեան կարգով և պետական մեծ կարիքների դեպքում թույլ և տրվում բարեկամված ազարակների ու հատվածների սահմանները փոփոխութեան յենթարկել: Այս դեպքում ել հողագտագործողներն ստանում են իրենց կրած վրնասները:

ԳԼՈՒԽ Դ.

ՀՈՂՈՎՏԱԿՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԸ

ՀՈՂ. 101. Ի՞նչ իրավունք ունեն հողագտագործողներն ընկերական հողագտագործութեան ժամանակ:

— Ընկերական հողագտագործութեան ժամանակ ամեն մի հողագտագործող իրավունք ունի մյուսների հետ միասին ոգավելու հասարակութեան ընդհանուր հողերից:

Ընկերական հողագտագործութեան ժամանակ ամեն մի հողագտագործողի հողաբաժինն առանձին չի տրվում:

— Վնչ, ընկերութեան անդամներն առանձին հողամաս ունենալու իրավունք չունեն:

ՀՈՂ. 102. Ի՞նչ նպատակի յեն ծառայում ընկերական հողագտագործութուն կազմող հասարակութունները:

— Ընկերական հողագտագործութուն կազմող հասարակութունները ծառայում են իրենց բոլոր անդամների աշխատանքը շահավետ կերպով ոգտագործելու, միացյալ ուժերով գյուղատրնաեսական գործն ոգտավետ կազմակերպելու և այդ միջոցներով ընկերութեան համար շատ արժեքներ ստեղծելու նպատակին:

Ի՞նչպես են կազմվում ընկերական հողագտագործութուն ունեցող հասարակութունները:

— Նրանք կազմվում են բոլոր ցանկացող անդամների կամավոր համաձայնութեամբ:

Ընկերական հողագտագործութուն ունեցող հասարակութունն ի՞նչ հողերի վրա յե տանում անտեսութունը:

— Ընկերական հողագտագործութուն ունեցող հասարակութունը անտեսութունը վարում և կամ անդամների միացյալ հողերի, կամ թե չե ընկերութեան համար հողային մարմինների հատկացրած հողերի վրա:

ՀՈՂ. 103. Կոմունայի ժամանակ անդամների հողերը գատված են լինում:

— Վնչ, կոմունայի բոլոր անդամների հողերը լինում են միասին. առանձնացած հող վոչ մի անդամ չի ունենում:

Ի՞նչ չափով են մասնակցում կոմունայի անդամները նրա կազմակերպութեանը:

— Կոմունա կազմակերպելիս նրա մեջ մանող բոլոր անդամներն իրենց ամբողջ ունեցածը՝ շատ թե քիչ, տրամադրում են կոմունային:

Ի՞նչ չափով են կոմունայի անդամները մասնակցում աշխատանքներին:

— Բոլոր անդամները մասնակցում են իրենց ուժերի չափով:

Իսկ ի՞նչպես են բաժին ստանում կոմունայի անդամներն աշխատանքի արդյունքից:

— Կոմունայի անդամներն աշխատանքի արդյունքից բաժին են ստանում ունեցած կարիքի չափով:

Կարո՞ղ ե շատ աշխատավոր ձեռքեր ունեցող կամ շատ գույք մեջ տեղ դրած ընտանիքը շատ բաժին պահանջել:

— Վնչ, կոմունայի մեջ կարիքները բավարարելու հարցում վոչ մեկի համար արտոնութուն կամ անավելութուն չկա:

Արտելի անդամների հողերն ի՞նչպես են լինում:

—Արտելի անդամների հողաբաժինը լինում է վորոշված. կարող է լինել նաև զատված:

Ի՞նչպես են մասնակցում արտելի անդամները նրա կազմակերպութանն ու աշխատանքներին:

—Արտելի անդամները մասնակցում են նրա կազմակերպությանն ու աշխատանքներին իրենց մեջ կնքած պայմանագրի (կանոնադրութան) համաձայն:

Կարո՞ղ է ձխի անդամների մի մասը մասնակցել արտելին, իսկ մյուս մասը՝ շարունակել անհատական անտեսությունը:

—Այո, կարող է: Այդ չի թույլատրվում միայն կոմունայի ժամանակ, վորի անդամները իրավունք չունեն, բացի կոմունայից, ուրիշ տեղ կամ արտելի հետ անտեսություն և դույք ունենալու:

Ի՞նչպես են բաժանվում արտելի անդամների մեջ աշխատանքի արդյունքները:

—Արտելի անդամների մեջ աշխատանքի արդյունքները նույնպես բաժանվում են նրանց պայմանագրի (կանոնադրութան) համաձայն:

ՀՈԳ. 104. Ի՞նչպես է վորոշվում արտելների մեջ նըրանց անդամների հողաբաժնի չափը:

—Այդ չափը վորոշվում է կամ մշտական կերպով և կամ հողերի վերաբաժանութան միջոցով:

ՀՈԳ. 105. Ի՞նչ է անհրաժեշտ անել ընկերական հողագտագործութան նպատակով կոմունա կամ արտել կազմելու համար:

—Կոմունա կամ արտել հիմնելու համար հարկավոր է կազմել՝

ա) Անդամների հիմնական պայմանագիր (համախոսական).

բ) Ընկերութան գործերը վարելու կանոնադրություն.

գ) Հողի հատկացման մասին վորոշում:

Յեթե ընկերությունը կազմվում է ժամանակավոր կերպով, այդ դեպքում ի՞նչ է պահանջվում անել:

—Ժամանակավոր ընկերութան համար հարկավոր է միայն անդամների մեջ կնքել պայմանագիր (համախոսական), իսկ կանոնադրութան և հողի հատկացման առանձին վորոշում չի պահանջվում:

ՀՈԳ. 106. Ի՞նչ պետք է նշանակվի ընկերական հողագտագործման ժամանակ անդամների հիմնական պայմանագրի մեջ:

—Ընկերութան անդամների հիմնական պայմանագրի (համախոսականի) մեջ պետք է նշանակվեն հետևյալ կետերը.—

ա) Ընկերութան տեղը, անունն ու նպատակները.

բ) Ընկերութան անդամների թիվն ու անուն—աղբանունները.

գ) Ընկերութան հողերի տարածությունը.

դ) Այդ հողերից ամեն մի անդամին հասնող բաժինը, յեթե այդ ուղում են վորոշել անդամները:

ՀՈԳ. 107. Ի՞նչ պետք է անպայման նշանակվի ընկերական հողագտագործութան ժամանակ հողային հասարակութան կանոնադրութան մեջ:

—Ընկերութան կանոնադրութան մեջ, բացի նրա տեղից, անունից և նպատակներից, պետք է անպայման նշանակվեն հետևյալ կետերը.—

ա) Նոր անդամներ ընդունելու և յեղածների հեռանալու կարգն ու պայմանները.

բ) Կարգ ու սարք ձեռք բերելու և ոգտագործելու յեղանակը.

գ) Անդամների աշխատանքի, մեջտեղ դը-

րած գույքի ընդհանրութեան (բոլոր անդամներին պատկանելու) չափը.

դ) Հողի հասարակական մշակութեան կարգը և անդամների աշխատանքներին մասնակցելու կանոնները.

յե) Ընկերութեան ուժերով մշակվող հողից ստացվող արդյունքը բաշխելու կանոնները.

զ) Ընկերութեան միջոցներ և դրամագլուխ ստեղծելու յեղանակը.

ե) Ընկերութեան քանգվելու կարգը.

ը) Որեքնքին չհակասող ուրիշ կետեր ու պայմաններ, վոր ընկերութեան անդամները կարևոր կրհամարեն մտցնել կանոնադրութեան մեջ:

Ո՞վ պետք է մշակի և հրատարակի կոմմունաների ու արտելների կանոնադրութեաններ, վորպետքի ցանկացողներն ոգտվեն նրանցից:

— Ընկերական հողագտագործութեան անցնելու համար Հողօրհկոմատը պիտի մշակի և հրատարակի կոմմունաների ու արտելների համախոսականի և կանոնադրութեան որինակելի ձևեր:

ՀՈԳ. 108. Ի՞նչ իրավունք ունի պահանջելու ընկերութեան կազմից հեռացող անդամը:

— Ընկերութեան կազմից հեռացող անդամն իրավունք ունի յուր աշխատանքի և ընդհանուր գույքի դիմաց՝ պահանջելու յուր բաժնի արժեքը:

Իսկ ի՞նչ կարող է ընկերութեանը պահանջել հեռացող անդամից:

— Ընկերութեանը կարող է պահանջել հեռացող անդամից այն բոլոր վնասները, վոր կառաջանան անդամի հեռանալու պատճառով:

Ո՞վ է լուծում ընկերութեան անդամի հեռանալու հետևանքով սուղացած վեճերը:

— Ընկերութեան կազմի և հեռացող անդամի

մեջ առաջացած վեճերը լուծում է հողային հանձնաժողովը:

ՀՈԳ. 109. Ընկերական հողագտագործութեանը դադարելու դեպքում ի՞նչպես են բաժանվում սուղանձին անդամների մեջ հողերը:

— Ընկերութեանը դադարելու դեպքում հողերը բաժանվում են սուղանձին անդամների մեջ այնպես, ինչպես ցույց է տրված ընկերութեան կանոնադրութեան մեջ:

Իսկ յեթե ընկերութեան կանոնադրութեան մեջ հողերի բաժանութեան մասին վոչ մի վորոշում չկա:

— Այդ դեպքում հարցը լուծվում է ընկերութեան ընդհանուր ժողովի կողմից:

Ընկերութեանը դադարելուց հետո ումն են տրվում նրա հողերը, վոր հատկացված են յեղել պետութեան հողային գույքից:

— Ընկերութեանը դադարելուց հետո այդ հողերն անմիջապես անցնում են հողային մարմինների տրամադրութեան տակ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Յ Ե.

Հ Ա Ս Ս Ր Ա Կ Ա Կ Ա Ն Մ Շ Ա Կ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

ՀՈԳ. 110. Ի՞նչ բան է հողի հասարակական մշակութեանը:

— Հողի հասարակական մշակութեանն այն է, վոր հողագտագործողները, միասին ոգտվելով ունեցած գործիքներից և միասին աշխատելով, հերկում, ցանում, հնձում և կալսում են, այսինքն՝ հողը մշակում են ամբողջ հասարակութեամբ:

Ո՞ւմ վորոշումով կարելի յե կատարել հողի հասարակական մշակութեանը:

— Այդ կարելի յե անել հասարակութեան ի-

բավազոր անդամները մեծամասնության վարչու-
շումով:

Հողի հասարակական մշակությունը պետք է կատարել ծխերի բոլոր հողերի վրա:

—Վ.ն. հասարակական մշակություն կարելի չէ կատարել հողային հասարակության հողերի նաև մի մասի վրա:

Հողագտագործության վճիռ կարգի ժամանակ կարելի չէ կատարել հողի հասարակական մշակություն:

—Բոլոր կարգերի ժամանակ, նույնիսկ ազարակներ ունեցողները կարող են հողերի մի մասը միացնել և հասարակական մշակություն կատարել:

ՀՈԳ. 111. Ի՞նչ պիտի անեն հողագտագործողները հողի հասարակական մշակության անցնելու համար:

—Հողի հասարակական մշակության անցնելու համար հողագտագործողները պետք է կազմեն կանոնադրություն և վորոշեն, թե ի՞նչ պայմաններով է կատարվելու հասարակական մշակությունը:

Ում կողմից պետք է հաստատվեն այդ կանոնադրությունն ու պայմանները:

—Պետք է հաստատվեն և տոմարագրվեն գավառային գործկոմում:

ՀՈԳ. 112. Հասարակության անդամների մի մասը կամ նրա փոքրամասնությունն իրավունք ունի՞ անցնելու հողի հասարակական մշակության:

—Այո. հասարակության անդամներն ամեն թվի տակ կարող են անցնել հողի հասարակական մշակության:

Այդ դեպքում ի՞նչպես է լուծվում հողային հարցը:

—Այդ դեպքում հողի հասարակական մշակություն ցանկացողների համար ընդհանուր կա-

նոնների համաձայն՝ գատվում է համապատասխան չափով հող:

Ի՞նչպես պիտի գատվեն հողերը կողմերի համար:

—Հողերը պետք է գատվեն այնպես, վոր կողմերի համար պահպանվեն հողագտագործման հարմարություններ:

ՀՈԳ. 113. Հողաշինարարության և հողաբաժանության ժամանակ ի՞նչ արտոնություն են վայելում հասարակական մշակության տակ գտնվող հողերը:

—Հասարակական մշակության տակ յեղած հողերը հողաշինարարության և հողաբաժանության ժամանակ փոփոխության չեն յենթարկվում և չեն կրճատվում:

Իսկ յեթե այդ հողերն ավելի չեն վորոշված նորմաների չափից:

—Ավելի յեղած դեպքումն էլ հողերն անփոփոխ են մնում հասարակական մշակություն վարող հողագտագործողների ձեռքին:

Ի՞նչու այդպիսի արտոնություն է տրվում հասարակական մշակություն վարողներին:

—Այդ արտոնությունը տրվում է այն պատճառով, վոր հողի հասարակական մշակությունը տանում է դեպի հողագտագործման լավ ու զարգացած ձևերը:

ՀԱՏՎԱԾ VI

ՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՎ ՀՈՂՈԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈՂԵՐԻ ՎԵՐԱԲԱԺԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈԳ. 114. Ում վորոշումով է կատարվում հողերի վերաբաժանությունը համայնական հողագտագործություն ունեցող հասարակությունների մեջ:

—Հատարվում է նույն հասարակության ընդ-

հանուր ժողովի վերոշումով: Այդ վերոշման առթիվ պիտի կազմվի հատուկ համախոսական:

Համախոսականի մեջ ի՞նչ պետք և պարզված լինի:

— Հողերի վերաբաժանութուն պահանջվող համախոսականի մեջ պետք է պարզված լինեն հետևյալ հարցերը. —

- ա) Հողի վճիռ տեսքն է բաժանվելու.
- բ) Ո՞ւմ վրա յե բաժանվելու հողը.
- գ) Ծխին վորքան հող է արվելու.
- դ) Քանի՞ տարով է բաժանվելու հողը:
- յե) Պահեստի հողեր մնալու յեն և ի՞նչպես են նրանք ոգտագործվելու:

ՀՈԳ. 115. Հողաբաժանութւյան ղեպքում ծխերի մեջ վորևէ տարբերութւյուն կարճող է լինել:

— Վնչ. հողաբաժանութւյան ժամանակ բոլոր ծխերը հավասար իրավունքներ ունեն և նըրանց մեջ վոչ մի գանազանութւյուն ու տարբերութւյուն չի կարելի դնել:

ՀՈԳ. 116. Վճիռ հողերը չեն կարող բաժանվել հասարակութւյան անդամների մեջ:

— Հասարակութւյան անդամների մեջ բոլորովին բաժանվել չեն կարող դպրոցական ֆոնդի և պահեստի հողերը:

Ի՞նչպիսի հողեր են հողաբաժանութւյան յեն թարկվում:

— Հողաբաժանութւյան յեն թարկվում են այն հողերը, վորոնց վրա շենքեր, այգիներ, պարտեզներ և հողագտագործողի ձեռքով ստեղծված ուրիշ արժեքներ չկան:

Իսկ ի՞նչ են լինում այն հողերը, վորոնց վրա շենքեր, այգիներ, պարտեզներ և ուրիշ արժեքներ կան:

— Շենքերով, այգիներով, պարտեզներով և ուրիշ արժեքներով ծածկված հողերը մնում են անփոփոխ ոգտագործողի ձեռքին:

Իսկ յեթե այգիներով, շենքերով և այլն արժեքներով

ծածկված հողերը շատ են հողագտագործողին հասանելիը նորմայից:

— Այդ դեպքումն էլ այգիներով, շենքերով և ուրիշ արժեքներով պատած հողերը մնում են ոգտագործողների ձեռքին առանց փոփոխութւյան և առանց կրճատման:

Ի՞նչ՞ ու Հողային Որենագիրքն այդպիսի արտոնութւյուն է սահմանել շենքերի և այգիների տերերի համար:

— Հողային Որենագիրքն այդ արտոնութւյունը սահմանել է, վորպեսզի աշխատավոր հողագտագործողները խրախուսվեն, ավելի լավ շենքեր կառուցեն և ել ավելի հաջող ու ընդարձակ այգիներ ու պարտեզներ տնկեն:

Ո՞ւմն է տրվում քանդված այգու կամ պարտեզի հողը:

— Քանդված այգու կամ պարտեզի հողը տրվում է նախկին ոգտագործողին, յեթե նրան նորմայի չափով հող է հասնում. իսկ յեթե նախկին ոգտագործողը հողի պահանջ չունի, այդ դեպքում քանդված այգու կամ պարտեզի հողը արվում է ուրիշ սակավահող գյուղացու:

Հողային հասարակութւյան սահմաններում կարճող են այգի կամ պարտեզ ունենալ վոչ աշխատավոր հողագտագործողները:

— Վնչ. աշխատավոր հողագտագործողները հողային հասարակութւյան սահմաններում իրավունք չունեն, ինչպես հող, նույնպես և այգի կամ պարտեզ ունենալու:

Ի՞նչ պիտի անեն աշխատավորական հողագտագործութւյան իրավունքը կորցրած քաղաքացիները մինչև խորհրդային հողաշինարարութւյունն ունեցած իրենց այգիները, պարտեզները, շենքերը և այլն:

— Նրանք հողային մարմինների թույլտվութւյամբ պիտք է այգիները, պարտեզներն ու

շենքերը փոխանցեն աշխատավոր հողագտագործողներին վրա:

Իրավունք ունեն փոխանցողներն ստանալու հատուցումն այգիների, պարտեզների և շենքերի համար:

— Այո. փոխանցողներն իրավունք ունեն ստանալու այգիների ու պարտեզների բոլոր ծառերի ու առանկերի արժեքը, նույնպես և շենքերի արժեքը:

Կարող են հողային մարմինները կատարել պահանջվող փոխանցումը:

— Այո. կարող են փոխանցումը կատարել հողային մարմինները, յեթե նախկին տերերը նշանակած ժամանակին չկատարեն այդ:

Վերտեղ են քննվում նման դեպքերից առաջացած վեճերը:

— Քննվում են հողային հանձնաժողովներում:

ՀՈԳ. 117. Հողաբաժանութայն ժամանակ սումը պիտի թողնել այն հողերը, վոր ոգտագործողները բարելավել են:

— Բարելավված հողերը թողնվում են նախկին ոգտագործողների ձեռքին:

Իսկ յեթե այդ հնարավոր և ցանկալի չեն:

— Այդ դեպքում բարելավված հողերը կարող են արվել ուրիշներին, միայն այդ ուրիշները պետք է վճարեն նախկին ոգտագործողին այն ծախսերը, վոր նա կատարել է, բայց փոխարենը դեռ չի ստացել հողից:

Ի՞նչն է համարվում հողի բարելավումը:

— Հողի բարելավումն է համարվում անջրքի հողեր վոռոգելը, ճահճուտները չորացնելը, պատնեշելն ու պետքական հող պատրաստելը, անբերրի հողերը լավ պարարտացնելը և այլն:

ՀՈԳ. 118. Յերբ է հասարակութայն վորոշումը հողաբաժանութայն մասին իրագործվում:

— Հասարակութայն վորոշումը հողաբաժանութայն մասին իրագործվում է, յերբ հողաբաժանությունը հաստատվում և տոմարագրվում է գավառակային գործկոմում:

Կարող է գավառակային գործկոմը չհաստատել և չըտոմարագրել հողաբաժանությունը:

— Այո. գավառակային գործկոմը չի հաստատի և չի տոմարագրի այն հողաբաժանությունը, վորով խախտվում են գոյություն ունեցող որենքներն ու հրահանգները և կամ թե չե խախտվում են առանձին հողագտագործողների որինական իրավունքները:

Ի՞նչ պետք է անի գավառակային գործկոմը հողաբաժանությունը չհաստատելու դեպքում:

— Գավառակային գործկոմը պարտավոր է ցույց տալ այն անկանոնություններն ու որենքների խատումները, վոր կատարված են հողաբաժանության մեջ:

Ի՞նչ պետք է անի այդ դեպքում հողային հասարակությունը:

— Հողային հասարակությունը պետք է վերացնի բոլոր թերությունները և ուղղի բոլոր սխալները:

Մինչև այդ ամենը կատարվելը և նոր հողաբաժանութայն հաստատվելը, սում ձեռքին պիտի մնան գյուղի հողերը:

— Մինչև նոր հողաբաժանութայն հաստատվելը գյուղի հողերը մնում են նախկին ոգտագործողների ձեռքին:

Ի՞նչ պիտի անել, յերբ հողաբաժանությունը հաստատվում է ցածր կատարելուց հետո:

— Հողաբաժանությունը ցանքսը կատարվելուց հետո հաստատվելու դեպքում հողամասերը նոր ոգտագործողի ձեռքն են անցնում բերքը հավաքելուց հետո:

Իսկ յեթե հողաբաժանությունից հետո ցանքսեր չըկան, բայց հերկած հողեր կան:

— Հերկած հողերը հողաբաժանությամբ ուրիշին տրվելու ժամանակ հերկ անողը կամ ըստանում է իրա աշխատանքի արժեքը և կամ այդ տարին հողամասը ցանում են հարաքաշ՝ (ընկերովի) տեղական սովորությունների համաձայն:

ՀՈԳ. 119. Քանի՞ տարին մի անգամ կարող է հողերի վերաբաժանություն կատարվել:

— Հողաբաժանությունը կարող է կատարվել 9 տարին մի անգամից վոչ շուտ:

ՀՈԳ. 120. Կարո՞ղ է վորոշված ժամանակից առաջ հողաբաժանություն կատարվել:

— Վորոշված ժամանակից առաջ կարող է հողերի վերաբաժանություն կատարվել միայն այն դեպքում, յերբ հասարակությունն անցնում է հողոգտագործման լավ ձևերի:

Ե՞լ յերբ կարող է ժամանակից առաջ հողաբաժանություն կատարվել:

— Նոր հողաբաժանություն կարող է կատարվել այն դեպքում, յերբ հասարակության հողերի մի մասը պետական կարիքների համար կամ հողաշինարարության կարգով զրավվում է: Բացի այդ պատճառներից ուրիշ յե՞րբ կարող է ժամանակից առաջ հողաբաժանություն կատարվել:

— Այն ժամանակ, յերբ հասարակության ծխերի մի մասի հողերը գատվում են: Այդ բոլոր դեպքերում հողաբաժանությունը կատարվում է սահմանված ժամանակից առաջ:

ՀՈԳ. 121. Մի հողաբաժանությունից մինչև մյուսը տեղ ժամանակի մեջ կարելի՞ յե հողերի հավելումն ու կրճատում կատարել:

— Հողաբաժանությունից դուրս հողաբաժին-

ների հավելում ու կրճատում կարելի յե կատարել հողային հասարակության ընդհանուր ժողովի վորոշումով:

Ի՞նչ նպատակով են կատարվում այդ հավելումներն ու կրճատումները:

— Հողաբաժինների հավելումն ու կրճատումները կատարվում են հանգած ծխերի և պակասած անդամների հաշվին, նոր անդամներով ավելացած ծխերին բավարարելու նպատակով:

Ի՞նչ պետք է շեշտված լինի հասարակության համախոսականի մեջ:

— Պետք է անուն-անուն շեշտված լինի, թե վո՞ր հողոգտագործողից, ի՞նչքան հող է կտրվում և ո՞ւմն է տրվում:

ՀՈԳ. 122. Հողաբաժինների հավելման ու կրճատման մասին հասարակության վորոշումը յերբ է իրագործվում:

— Վորոշումն իրագործվում է ընդհանուր ժողովի որից յերկու շաբաթ հետո, յեթե այդ ժամանակում վոչ վոք չե բողոքել վորոշման դեմ: Իսկ յեթե բողոք կան վորոշման դեմ:

— Բողոք յեղած դեպքում գործը քննվում է հողային հանձնաժողովների կողմից և նրանց վերջնական վճոհից հետո միայն հասարակության վորոշումն է կատար է ածվում:

ՀԱՏՎԱԾ VII

ՏՆԱՏԵՂԵՐ ՈՒ ՄԱՐԳԱԳԵՏԻՆՆԵՐ

ՀՈԳ. 123. Ի՞նչ իրավունք ունի ամեն մի ծուխ տընատեղի նկատմամբ:

— Ամեն մի ծուխ իրավունք ունի ստանալու յուր համար տնատեղ:

Ի՞նչ բան է տնատեղը:

—Տնատեղը հողի այն տարածութիւնն է, վորի վրա գտնվում են ծխի բնակարանը, գոմը, կալը, պարտեզը, մեղվանոցը և այլն:

Քանի տնատեղի ստանալու իրավունք ունի ծուխը:

—Ամեն մի ծուխ մի տնատեղի ստանալու իրավունք ունի:

Կարող է ծուխը բնակարանի, գոմի ու պարտեղի համար ունենալ առանձին հողամաս, իսկ կալի, մարազի համար ել՝ առանձին:

—Այո. յեթե ծխին հատկացված տնատեղը փոքր է, այդ դեպքում նրա կալն ու մարազը կարող են լինել առանձին հողամասի վրա:

Վերտեղ պետք է տրվին ծխերին պահանջվող տնատեղերը:

—Պահանջվող տնատեղերը ծխերին պետք է տրվեն գյուղի բնակատեղերի շրջանում:

ՀՈԳ. 124. Հողաբաժանութիւնի ժամանակ տնատեղերն ել կարելի՞ յե բաշխման յենթարկել:

—Վոչ. տնատեղերը բաշխման յենթակա չեն կարող լինել:

Իսկ կարելի՞ յե տնատեղերի տարածութիւնը բոլոր ծխերի համար հավասարեցնել կրճատման կամ հավելման միջոցով:

—Վոչ. առանց ծխերի համաձայնութիւնի նրանց տնատեղերը կրճատման, հավասարեցման ու տեղահանութիւնի յենթակա լինել չեն կարող:

ՀՈԳ. 125. Ի՞նչպէս պիտի վերաբերվել, յերբ ծխերը հավասար չափով տնատեղեր չունեն:

—Մեծ կամ փոքր տնատեղերի հավասարեցումը պիտի կատարել ծխի ուրիշ հողերի հաշվին, պակասացնելով կամ ավելացնելով վարելահողը, խոտհարքը և այլն:

Ո՞վ պիտի վորոշի ծխերի տնատեղերի միջին տարածութիւնը:

—Տնատեղերի միջին չափը բոլոր ծխերի համար պիտի վորոշի հողային հասարակութիւն ընդհանուր ժողովը:

Իրավունք ունեն պետական մարմինները սահմանելու վորոշ չափ տնատեղերի համար:

—Այո. գավառային գործկոմը, Հողփողկոմատի հաստատութիւնը՝ կարող է սահմանել տնատեղերի նվազագույն և առավելագույն չափ:

ՀՈԳ. 126. Հասարակութիւնն ինքը ի՞նչ իրավունք ունի անելու տնատեղերի կողմից ծխերին բավարարելու համար:

—Հասարակութիւնն իրավունք ունի ուրիշ հողեր (վարելահող, խոտհարք, արոտ և այլն) միացնելու գյուղի բնակավայրերի շրջանին՝ փոքր տնատեղերը մեծացնելու և նոր տնատեղեր ստեղծելու համար:

ՀՈԳ. 127. Ո՞ւմ իրավունքի տակ են մնում այն ծխերի տնատեղերը, վորոնք հողաշինարարութիւնի կարգով նոր շէն ու ագարակ են ստեղծում կամ գաղթում են ուրիշ վայր:

—Նոր շէն կամ ագարակ ստեղծողները և ուրիշ վայր գաղթողները տնատեղերը մինչև յերեք տարի կարող են մնալ այդ նույն ծխերի իրավունքի տակ:

Ի՞նչ է լինում յերեք տարին լրանալուց հետո:

—Յերեք տարին լրանալուց հետո, տնատեղը մնում է հասարակութիւնի իրավունքին:

Իսկ յեթե հեռացողը նախկին ծխի մի մասն է, իսկ մնացած մասը շարունակում է մնալ հասարակութիւնի մէջ:

—Այդ դեպքում տնատեղն անցնում է ծխի մնացող մասի իրավունքին:

Ո՞ւմ իրավասութիւնն են անցնում հանգած ծխերի տնատեղերը:

—Հանգած ծխերի տնատեղերն անցնում են

հողային հասարակութեան իրավասութեանը:

Իսկ յեթե հանգամ ծուխը վարել և ագարակային տնտեսութիւնն:

— Ագարակային տնտեսութիւնն վարող ծուխը հանգչելու դեպքում, տնտեսողը հողերի հետ միասին անցնում և հողային մարմինների իրավասութեանը:

ՀՈԳ. 128. Ի՞նչ հիմունքներով և կատարվում խոտհարքների բաշխումը:

— Խոտհարքների բաշխումն ևս կատարվում և այնպես, ինչպես վարելահողերն են բաժանվում:

Կարելի՞ յե հասարակութեան վարելահողերը բաժանել շնչերի, իսկ խոտհարքներն՝ անասունների վրա:

— Վճ. վարելահողերն ու խոտհարքները պետք և բաժանել նույն միավորների, այսինքն՝ շնչերի վրա:

ՀՈԳ. 129. Ո՞ւմն են տրվում այն խոտհարքները, վորոնք բարելավված են ոգտագործողների կողմից:

— Հողաշինարարութեան և հողաբաժանութեան ժամանակ հատուկ աշխատանքի միջոցով բարելավված խոտհարքները թողնվում են նույն հասարակութիւնների ու ծխերի ոգտագործութեանը:

Իսկ յեթե բարելավողի ձեռքին խոտհարքը թողնելու հնարավորութիւնն չկա:

— Այն ժամանակ նոր ստացողը վճարում և կատարված այն ծախսերը, վորոնց փոխարեն դեռ արդյունք չե ստացել բարելավողը:

ՀՈԳ. 130. Ի՞նչ կարգով կարող են փոփոխութեան յենթարկվել հասարակութիւնների և առանձնական տնտեսութիւնների խոտհարքների տարածութիւնն ու սահմանները:

— Հողային հասարակութիւնների և առանձնական տնտեսութիւնների խոտհարքների տա-

րածութիւնն ու սահմանները կարող են փոփոխութեան յենթարկվել միմիայն հողաշինարարական կարգով:

ՀՈԳ. 131. Յանկալի և ոգտակար և խոտհարքների ընդհարձակումն ու բարելավումը:

— Հանրապետութեան և հողոգտագործողների համար խոտհարքների ընդարձակումն ու բարելավումը շատ ցանկալի և ոգտակար բան և, ամենքը պիտի աշխատեն ու հոգան դրա մասին:

Ի՞նչ պիտի անի Հողժողկոմատը խոտհարքները բարելավելու և ընդարձակելու համար:

— Հողժողկոմատը պիտի հրատարակի պարտադիր վորոշումներ ու կանոններ հողոգտագործողներին խրախուսելու և ստիպելու, վոր խոտհարքները բարելավվեն ու ընդարձակվեն:

Վճրն և խոտհարքների բարելավումը:

— Խոտհարքների բարելավումն և նրանց ճանձուտները չորացնելը, անջրդի տարածութիւնները վորոգելը, քարերից մաքրելը, մերկ տեղերը բուսականութիւնն աճեցնելը, ճանապարհներով ապահովելը և այլն:

ՀԱՏՎԱԾ VIII

Հ Ո Ղ Ե Ր Ի Զ Ա Տ Ո Ի Մ Ը

ՀՈԳ. 132. Իրավունք ունեն մեկ կամ մի քանի ծուխ հրաժարվելու համայնական հողոգտագործութիւնից:

— Ամեն ժամանակ, թե մեկ ծուխ և թե մի քանի ծխեր միասին իրավունք ունեն հրաժարվելու համայնական հողոգտագործութիւնից:

Ինչպէս են տրվում համայնական հողոգտագործութիւնից հրաժարվող ծխերի հողերը:

— Համայնական հողոգտագործութիւնից հր-

բաժանվող ծխերի հողերը հասարակութայն հողերից զատվում և արվում են առանձին և մի տեղում:

Ո՞ւմ համաձայնությունը պիտի ստանան բաժանվող ծխերը իրենց հողերն առանձին և մեկ տեղում ստանալու համար:

—Նրանք պետք է ստանան այն հողային հասարակութայն համաձայնությունը, վորի կազմից դուրս են գալիս իրենք:

ՀՈԳ. 133. Յերբ կարող են ծխերը դուրս գալ հողային հասարակութայն կազմից և իրենց բաժին հողերն առանձնացնել՝ առանց հասարակութայն համաձայնության:

—Հողերի վերաբաժանության ժամանակ (Չ տարին մի անգամ). նույնիսկ հակառակ հասարակութայն ցանկութայն՝ ծխերն ամեն թվի տակ իրավունք ունեն դուրս գալու հասարակութայն կազմից և առանձնացնելու իրենց հողերը մեկ տեղում:

Ի՞նչպես է վորոշվում մնացողների և բաժանվողների հողաբաժնի չափը:

—Բաժանվող կողմերի հողերի չափը վորոշվում է ընդհանուր կարգով և հասարակութայն մեջ ընդունված հողային նորմաներով:

Ի՞նչպես պիտի վարվել, յերբ հասարակութայն ձեռքին մնացող և նրանից վերցնվող հողերը նույն տեսակի չեն:

—Տարբեր տեսակի հողեր զատելու ժամանակ պիտի հաշվի առնել նրանց համեմատական արժեքը:

Ի՞նչ նպատակ ունի հասարակութայնից հողեր զատելն ու առանձնանալը:

—Հողերը զատելու և առանձնանալու նպատակն այն է, վոր հողագտագործողը մոտ լինի յուր տնտեսությունը և ավելի լավ, խնամքով ու հեշտությամբ ոգտագործի հողը:

Ի՞նչ կարգի հողագտագործություն պիտի վարեն հասարակութայնից հողերով միասին զատվող ծխերը:

—Չատվող ծխերն իրենց առանձնացած հողերի վրա կարող են սահմանել հողագտագործման իրենց ուզած և ընտրած կարգը:

ՀՈԳ. 134. Չի կարելի հասարակութայնից բաժանվել և հողերը զատել նաև այն ժամանակ, յերբ հասարակութայնը հողերի վերաբաժանություն չի կատարում և համաձայն էլ չի այդ բաժանությունը:

—Հասարակութայնից կարելի յե բաժանվել և հողերը զատել ամեն ժամանակ, յերբ բաժանվող ծխերի թիվը պակաս չե հասարակութայն բոլոր ծխերի 5-րդ մասից:

Քանի՞ ծուխ միշտ իրավունք ունի հողերով զատվելու 250-ից ավելի ծուխ ունեցող հասարակութայնից:

—250-ից ավելի ծուխ ունեցող հասարակութայնից միշտ իրավունք ունեն իրենց բաժին հողերը զատելու, յերբ բաժանվել ցանկացող ծխերի թիվը 50-ից պակաս չե:

Ե՞լ յերբ առանց հասարակութայն համաձայնության՝ ծխերը կարող են դուրս գալ հասարակութայն կազմից և առանձնացնել իրենց հողերը:

—Առանց հասարակութայն համաձայնության միշտ և ամեն թվի տակ ծխերը կարող են բաժանվել, յեթե նրանք զատվում ու հաստատվում են ամայի և առանձնացած հողաբաժինների վրա և յեթե այդ զատման պատճառով չի պահանջվում, վոր հասարակութայնը ժամանակից առաջ հողերի վերաբաժանություն կատարի:

ՀՈԳ. 135. Չատման յուրաքանչյուր դեպքում հասարակութայնն ի՞նչ է վորոշում:

—Չատման յուրաքանչյուր դեպքում հասարակութայնը վորոշում է, թե քանի միավոր

րի վրա պիտի բաժանվի հասարակութեան ամբողջ հողը:

Ի՞նչ չափով են հող ստանում հասարակութեանից գատվող ծխերը:

—Հասարակութեանից գատվող ծխերը հող են ստանում իրենց հող ստացող միավորների (շնչերի) թվի համաձայն:

ՀՈԳ. 136. Հողեր գատելիս կարող են հողային հարմարութեաններ ու առավելութեաններ ստեղծվել կողմերից միայն մեկի համար:

—Վնչ. հողերի գատման ժամանակ, թե հասարակութեան մեջ մնացողների և թե նրանից բաժանվողների համար պետք է ստեղծել ու պահել հողոգտագործման ամենից մեծ հարմարութեաններն ու առավելութեանները:

Ի՞նչպես պիտի կատարել այդ:

—Այդ պիտի կատարել սահմանների անկունութեանը, հողի ցրվածութեանը, հեռավորութեանն ու սեպաձևութեանը վերացնելով արտից, ջրից ու ճանապարհներից հեշտութեամբ ոգտվելու հարմարութեաններ ստեղծելով և այլն:

Ընդհանրապես ի՞նչով պիտի ղեկավարվել հողեր գատելիս:

—Հողեր գատելիս միշտ պետք է ղեկավարվել հողաշինարարութեան պահանջներով:

ՀՈԳ. 137. Յերբ չի կարելի առանց հասարակութեան համաձայնութեան ժամանակից առաջ հողերի գատումն կատարել:

—Հողերի գատումն առանց հասարակութեան հանաձայնութեան՝ հողաբաժանութեանից առաջ չի կարելի կատարել այն ժամանակ, յերբ հասարակութեանը նոր է անցել հողոգտագործման այլ յեղանակի:

Ե՛լ յերբ չի կարելի առանց հասարակութեան համա-

ձայնութեան հողերի անժամանակ գատումն կատարել:

—Մեկ ել այն ժամանակ, յերբ սահմանված կարգով այդպիսի գատում արդեն մի անգամ կատարվել է:

ՀՈԳ. 138. Ի՞նչ կարգով է քննվում ու լուծվում հողերի գատման հարցը:

—Հողերի գատման հարցը միշտ քննում և լուծում է հողային հասարակութեան ընդհանուր ժողովը:

Ի՞նչպես է իրագործվում հասարակութեան վորոշումը գատման մասին վեճ չլինելու դեպքում:

—Հողերի գատման մասին վեճ չլինելու դեպքում հասարակութեան վորոշումն ի կատար է ածվում գավհողբաժնում տոմարագրվելուց հետո:

Ի՞նչ արագութեամբ է լուծում գավհողբաժնինը իրեն ներկայացված գատման գործերը:

—Այդպիսի գործերը գավհողբաժինը պետք է քննի և ընթացք տա 14 օրվա ընթացքում:

Իսկ յեթե հողերի գատման մասին վեճ կա կողմերի մեջ, այդ դեպքում գործն ի՞նչպես է լուծվում:

—Հողերի գատման մասին կողմերի մեջ վեճ լինելու դեպքում դժգոհ կողմը դիմում է հողային հանձնաժողովին, վորի վերջնական վորոշումը գավհողբաժինը տոմարագրում է և կյանքի մեջ իրագործում:

ՀԱՏՎԱԾ IX

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՈՒՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀՈԳԵՐԻ ՀԱՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ

ՀՈԳ. 139. Հողային միավորների սահմանները միշտ կարող են փոփոխութեան յենթարկվել, թե՛ վորոշ

ժամանակից սկսած նրանք հաստատվում են հողագտագործողների վրա:

—Աշխատավորական հողագտագործման հիմնական որենքը հրատարակվելու որից սկսած՝ գավառների, գավառակների, հասարակությունների և հողային այլ միավորների վրա մշտական ոգտագործութայն համար հաստատվում են այն հողերը, վոր հողային մարմինների կողմից տրված են նրանց հողաշինարարական կարգով:

Յերբ և հրատարակվել աշխատավորական հողագտագործման հիմնական որենքը:

—Աշխատավորական հողագտագործման հիմնական որենքը հրատարակվել և 1922 թվի հուլիսի 23-ին:

Ուրիշ ի՞նչ և հարկավոր հողերը գյուղերի և ուրիշ միավորների վրա հաստատված ճանաչելու համար:

—Հարկավոր և, վոր նրանց ոգտագործությունը լինի նաև փաստացի և անվիճելի:

ՀՈԳ. 140. Ի՞նչ չի կարող այլևս կատարվել հիշյալ կարգով սահմանները հաստատված հողային հասարակությունների և այլ միավորների հողերի նկատմամբ:

—Այդպիսի հասարակությունների հողերը հարևանների հետ հավասարեցնել, ավելացնել ու պակասեցնել այլևս չի կարելի:

Ի՞նչ նպատակով և արգելվում հասարակությունների հողերի մշտական հավասարեցումը:

—Հասարակությունների հողերի հետագա հավասարեցումն ու փոփոխությունները արգելվում են այն նպատակով, վոր հողագտագործողները համոզվեն իրենց տրված հողերը մշտական և և ավելի լավ ու կանոնավոր մշակեն ու խնամք տանեն նրա վրա:

Հաստատված հողերի սահմանները հարևանների հետ

հետագայում վոչ մի ժամանակ փոփոխության յենթարկվել չեն կարող:

—Կարող են միայն այն ժամանակ, յերբ իրենք՝ հողագտագործողները կը խնդրեն վերացնել սահմանների անկանոնությունը, հողի սեպաձեվությունը և անհարմարություններն ու դժվարությունները:

ՀՈԳ. 141. Ի՞նչ պիտի անեն հողային մարմիններն այն վայրերում, վորտեղ հողագտագործությունները հաստատված են և նրանց մեջ բարդություններ այլևս չկան:

—Այդպիսի վայրերում հողային մարմինները սահմանված կարգով պետք և ձևակերպեն, ցուցակներ կազմեն, հատակագծեր պատրաստեն և հաշվի առնեն ամեն մի հողային միավորի սահմանները, տարածությունը, հողի տեսքերը և այլն:

Այս բոլորը կատարելուց հետո հասարակությունները հողային մարմիններից ի՞նչ պահանջելու իրավունք ունեն:

—Հասարակությունները հողային մարմիններից կարող են իրենց վրա հաստատված սահմանների համար պահանջել վերջնական հատկացման թերթեր և հատակագծեր:

Հատկացման թերթերն ու հատակագծերը հասարակություններին տրվում են ձրիաբար, թե՛ վորոշ վարձով:

—Հաստատված հողերի համար հաստատման թերթեր ու հատակագծեր հասարակություններին տրվում են Հողփոկումատի կողմից հաստատված վճարը գանձելուց հետո:

14355

2289

2013

« Ազգային գրադարան

NL0047360

